

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ВІДВІДУВАННЯ НПМ ТАБОРУ ДЛЯ ТРИМАННЯ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ

Розроблено у співпраці з Офісом
Уповноваженого Верховної Ради
України з прав людини

Проєкт Ради Європи
«Підтримка впровадження
європейських стандартів захисту
прав людини в Україні»

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Методичні рекомендації укладені
Наталією Гурковською.

*Ця публікація розроблена за
фінансової підтримки Ради
Європи. Погляди, викладені в цьому
документі, є відповідальністю його
автора і можуть не співпадати з
офіційною політикою Ради Європи.*

Дозволяється відтворення уривків
публікації (до 500 слів) за умови
некомерційного використання,
збереження цілісності тексту,
контексту та надання повної
інформації, що не повинна жодним
чином вводити читача в оману
щодо характеру, обсягу чи змісту
тексту. Необхідно обов'язково
зазначати джерело тексту:

«© Рада Європи, рік видання».

Усі інші запити щодо відтворення
або перекладу цієї публікації
або будь-якої її частини повинні
адресуватися Директорату
комунікацій Ради Європи
(F-67075 Strasbourg Cedex або
publishing@coe.int).

Уся інша кореспонденція щодо цієї
публікації повинна направлятися
до Головного Директорату з прав
людини та верховенства права.

Верстка, дизайн обкладинки:
«K.I.C.»

Council of Europe Publishing
F-67075 Strasbourg Cedex
(<http://book.coe.int>)

© Рада Європи, 2024

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо проведення відвідування
НПМ табору для тримання
військовополонених

Зміст

Список абревіатур та скорочень.....	4
Розділ 1. Опис місць несвободи в пенітенціарній системі	6
Розділ 2. Стандарти забезпечення прав військовополонених.....	9
Розділ 3. Проведення моніторингового відвідування	10
3.1. Підготування та початок проведення відвідування	10
3.2. Спілкування з керівником (заступником керівника) установи	12
3.3. Виявлення порушень прав людини.....	14
3.4. Особливості проведення інтерв'ю із військовополоненими	48
3.5. Огляд приміщень.....	51
3.6. Підбиття підсумків за участю керівництва.....	55
Додатки	58
Додаток 1. Алгоритм дій у разі виявлення ознак неналежного поведіння	58
Додаток 2. Орієнтовний маршрут відвідування	59
Додаток 3. Анкета для спілкування з військовополоненими	60
Додаток 4. Анкета фіксації результатів відвідування НПМ для цього типу місця несвободи.....	62
Додаток 5. Нормативно-правові акти, що визначають права осіб, які утримуються в місці несвободи та регулюють діяльність закладу ..	84
Додаток 6. Рекомендації щодо заповнення звіту.....	88

СПИСОК АБРЕВІАТУР ТА СКОРОЧЕНЬ

АРТ — антиретровірусна терапія

Автозак — спеціалізований автомобіль, обладнаний для перевезення затриманих осіб

БВПД — безоплатна вторинна правова допомога

ВЦ — виправний центр

ВК — виправна колонія

ВСП — Військова служба правопорядку у Збройних Силах України

ГК — Гаазька Конвенція

ДБН — державні будівельні норми

ДІЗО — дисциплінарний ізолятор

ДКВС — Державна кримінально-виконавча служба України

ДПК — дільниця посиленого контролю

ДР — дільниця ресоціалізації

ДСР — дільниця соціальної реабілітації

ДТВ — дільниця для тримання військовополонених

ЄРДР — Єдиний реєстр досудових розслідувань

ЄКЗК — Європейська конвенція про запобігання катуванням чи не-людському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню та Протоколи

ЄКПЛ — Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та Протоколи

ЄПП — Європейські пенітенціарні правила

ЄСПЛ — Європейський суд з прав людини

ЖК — Женевська конвенція

ЗПТ — замісна підтримувальна терапія

ІТЗО — інженерно-технічні засоби охорони

КДІР — дільниця карантину діагностики і розподілу

КЗК — Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи не-людському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню

КВК України — Кримінально-виконавчий кодекс України

КМУ України — Кабінет Міністрів України

- КОЗП** — Книга обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події
- КПК України** — Кримінальний процесуальний кодекс України
- КПП** — контрольно-пропускний пункт
- КУ** — Конституція України
- МВС** — Міністерство внутрішніх справ України
- МГП** — міжнародне гуманітарне право
- МЗС** — Міністерство закордонних справ України
- МОЗ** — Міністерство охорони здоров'я України
- МЧ** — медична частина філії Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України»
- Мін'юст** — Міністерство юстиції України
- НПА** — нормативно правові акти
- ОК** — одиночна камера
- ООН** — Організація Об'єднаних Націй
- ПВР** — Правила внутрішнього розпорядку установи виконання покарань
- ПКТ** — приміщення камерного типу
- СБУ** — Служба безпеки України
- СІЗО** — слідчий ізолятор Державної кримінально-виконавчої служби України
- СПС** — відділення соціально-психологічної служби
- СНІД** — синдром набутого імунодефіциту
- ТТВ** — табір тримання військовополонених
- УВП** — установа виконання покарань Державної кримінально-виконавчої служби України
- УДЗ** — умовно-дострокове звільнення

Розділ 1

ОПИС МІСЦЬ НЕСВОБОДИ В ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ СИСТЕМІ

Кримінально-виконавча (пенітенціарна) система — державний інститут, що керує виконанням кримінальних покарань, які застосовують до осіб відповідно до національного законодавства. Система забезпечує виконання покарання у вигляді позбавлення волі, обмеження волі, утримання узятих під варту з моменту ухвалення судового рішення. Пенітенціарна система має засновуватися на національному законодавстві, що не порушує міжнародних стандартів, та ґрунтуватися на глибокій повазі до верховенства права та прав людини.

На підставі ст. 11 КВК України¹ під час дії воєнного стану в Україні у зв'язку з неможливістю доставлення військовополонених безпосередньо до табору для тримання військовополонених, з метою забезпечення їхнього життя та здоров'я такі особи можуть тимчасово перебувати в дільницях для тримання військовополонених, утворених у виправних колоніях мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання, середнього та максимального рівнів безпеки. Військовополонених, які перебувають у дільницях для тримання військовополонених, переміщують до табору для тримання військовополонених, як тільки таке безпечне переміщення стане практично можливим.

У цьому посібнику розкриваються методичні рекомендації для табору військовополонених.

Частина 4 статті 18 КВК України визначає, що в період дії воєнного стану в Україні та протягом двох років після його припинення чи скасування табори для тримання військовополонених виконують функції виправних колоній щодо військовополонених, засуджених до позбавлення волі на певний строк або до довічного позбавлення волі.

Засуджені військовополонені тримаються окремо від інших військовополонених.

Засуджені військовополонені тримаються відповідно до норм міжнародного гуманітарного права.

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>.

Вимоги щодо тримання військовополонених у дільницях для тримання військовополонених встановлені [Порядком тримання військовополонених](#), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 05 квітня 2022 року № 413, та [Порядком здійснення заходів щодо поводження з військовополоненими в особливий період](#), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2022 року № 721.

Для цілей цього посібника, на рівні НПА та МГП встановлено:

Військовополонені — особи, які мають право на цей статус відповідно до [статті 4](#) ЖК про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 р. та [статті 44](#) Додаткового протоколу до ЖК від 12 серпня 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 р.

Поранені і хворі означають військовослужбовців, які внаслідок травми, хвороби або іншого фізичного чи психічного розладу або інвалідності потребують медичної допомоги чи догляду, та які утримуються від будь-яких ворожих дій.

Дільниця для тримання військовополонених — окреме ізольоване приміщення у виправній колонії мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання, середнього та максимального рівня безпеки, а також у СІЗО ДКВС, призначене для тимчасового перебування військовополонених. Харчування, медичне забезпечення, лазне-пральне обслуговування тощо ведеться в порядку передбаченому для військовополонених, які тримаються в таборах, окрім працевлаштування.

Медична документація — документ, створений в електронній системі охорони здоров'я, або паперовий документ за формою, визначеною МОЗ, що містить інформацію про стан здоров'я військовополоненого, надану йому медичну допомогу та її результати (висновки).

Полон — тимчасове обмеження свободи особи, яка підпадає під одну з категорій осіб, наведених у [статті 4](#) ЖК, та яка брала участь у воєнних діях, з метою недопущення її до подальшої участі в таких діях.

Репатріація — повернення на батьківщину з поновленням громадянських прав військовополонених, які під час воєнних дій опинилися за межами своєї країни та перебували тривалий час не на своїй батьківщині, з урахуванням міжнародних зобов'язань України щодо дотримання принципу, згідно з яким забороняється повертати чи видавати будь-яку особу іншій державі, якщо є серйозні підстави вважати, що їй там можуть загрожувати застосування катувань, переслідування чи інші серйозні порушення прав людини;

Табір для тримання військовополонених — установа, яку утворює Мін'юст для розміщення та тримання військовополонених у період дії на території України воєнного стану, який охоплює воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій.

У таборах виділяються дві ізольовані зони²: житлова — для розміщення військовополонених, виробнича — для виконання ними роботи, а також ізольовані структурні дільниці: для карантину та діагностики, проведення індивідуальної роботи та адаптації, посиленого контролю та відправки. Військовополонених, що прибули до табору, тримають у дільниці КДіР, після чого розподіляють між дільницями індивідуальної роботи та адаптації.

Військовополонених у дільницях індивідуальної роботи та адаптації розподіляють між відділеннями. У ДПК військовополонені відбувають дисциплінарне стягнення у виді арешту. Тримання в ДПК одиночне. На території виробничої зони обладнують виробничі об'єкти, на яких можуть працювати військовополонені.

Для забезпечення життєдіяльності військовополонених у таборах обладнують приміщення для розміщення військовополонених, лазню, їдальню, пральню, медичну частину, приміщення для КДіР, кухню, пекарню, штаб, майстерні для ремонту взуття та одягу, крамницю тощо.

² [Постанова КМУ від 05 квітня 2022 р. № 413.](#)

Розділ 2

СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ

Засуджених військовополонених тримають відповідно до норм міжнародного гуманітарного права. Стандарти прав людини не можуть обмежуватися для військових через полон, окрім обмеження волі, які мають бути мінімально необхідними та відповідати пропорційності поставленій меті. Тримання військовополонених в умовах, які порушують їхні права людини, не може бути виправдане нестачею ресурсів.

Для забезпечення та дотримання стандартів прав військовополонених:

Мін'юст зобов'язаний організувати розміщення, тримання, охорону та медичне забезпечення військовополонених у таборах та дільницях для тримання військовополонених, а також забезпечити негайне інформування СБУ, прокуратуру, Національну поліцію та орган управління ВСП про прийняття військовополонених до таборів та дільниць для тримання військовополонених.

МЗС організовує зовнішні зв'язки з іноземними державами та міжнародними організаціями стосовно тримання та повернення військовополонених.

Міністерство інфраструктури забезпечує координацію заходів з перевезення військовополонених, а також надання їм послуг поштового зв'язку.

Міністерство оборони разом з Міністерством інфраструктури за попереднім погодженням з Мін'юстом організовують супроводження військовополонених до таборів та дільниць для тримання військовополонених.

МВС організовує фотографування та дактилоскопічний облік військовополонених протягом семи календарних днів з дня отримання інформації про їх прибуття до таборів та дільниць для тримання військовополонених.

Військові адміністрації сприяють в наданні медичної допомоги військовополоненим відповідно до вимог [Порядку](#).

Розділ 3

ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГОВОГО ВІДВІДУВАННЯ

3.1. Підготування та початок проведення відвідування

Моніторингові візити до місць несвободи, зокрема до таборів та дільниць для тримання військовополонених відбуваються відповідно до Регламенту організації та проведення регулярних відвідувань місць несвободи для виконання функцій національного превентивного механізму в Україні, затвердженого [наказом Уповноваженого Верховної Ради України від 02.06.2023 № 60.15/23](#).

Керівник групи НПМ, що його визначає Департамент НПМ або регіональне представництво Уповноваженого:

- ▶ узагальнює та аналізує інформацію про місце несвободи, відвідування якого готується, про результати раніше проведених відвідувань, стан реалізації результатів таких відвідувань, іншу інформацію та матеріали, отримані з різних джерел про можливі порушення прав людини (звернення, повідомлення, публікації в медіа тощо), що мають ознаки катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, визначає тривалість проведення відвідування НПМ, планує його логістичне забезпечення;
- ▶ завчасно (для планових відвідувань не пізніше ніж за 3 календарні дні) надсилає повідомлення про відвідування НПМ на електронні адреси представників громадських організацій, які мають чинні доручення Уповноваженого на право участі у відвідуваннях НПМ, експертів, учених та фахівців, у тому числі іноземних, з визначенням дати проведення відвідування, регіону його проведення, типу, спеціалізації місця несвободи, але без попереднього повідомлення про час, а також назву місця несвободи і його адресу;

- ▶ організовує роботу групи НПМ, координує дії інших учасників групи НПМ;
- ▶ безпосередньо перед початком проведення відвідування НПМ проводить інструктаж учасників групи НПМ та розподіляє обов'язки між ними, визначає, з урахуванням пропозицій усіх учасників групи НПМ, завдання кожного учасника.
- ▶ Учасники групи НПМ на час відвідування повинні мати при собі такі документи: Уповноважений, представники Уповноваженого, працівники Секретаріату Уповноваженого — службове посвідчення; залучені представники громадських організацій, експерти, вчені та фахівці, у тому числі іноземні, документ, що посвідчує особу, та відповідне доручення Уповноваженого на участь у відвідуваннях НПМ.
- ▶ Також в учасників групи НПМ можуть бути наявні необхідні технічні засоби, зокрема для фото- та відеофіксації, а в разі необхідності індивідуального захисту.

Потрапити на територію до таборів та дільниць при виправних колоніях для тримання військовополонених можна через контрольно-пропускний пункт, але передусім варто зустрітися з керівництвом. Адміністративна будівля має бути винесена за територію таборів і дільниць для тримання військовополонених. Якщо в адміністративній будівлі обладнаний пропускний пункт, варто звернутися до чергового КПП і вчинити такі дії: пред'явити черговому КПП посвідчення представника Уповноваженого, працівника Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, громадський моніторам та експертам — доручення Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, паспорт, та назвати мету свого відвідування. Попросити чергового КПП повідомити про своє прибуття начальника виправної колонії або його заступника і провести вас до нього або надати доступ для самостійного прямування до керівництва.

Під час проведення моніторингового відвідування необхідно скористатися «Орієнтовним маршрутом відвідування» (Додаток 2).

Перешкоджання у проведенні відвідування

У разі недопуску учасників групи НПМ до місця несвободи, створення перешкод у роботі групи НПМ, ненадання інформації, копії документів тощо, керівник групи НПМ повідомляє про це відповідного представника Уповноваженого, правоохоронні органи, Департамент

НПМ та складає стосовно особи (осіб), яка(і) перешкоджає(ють) у проведенні відвідування, протокол про адміністративне правопорушення [за статтею 188–40 Кодексу України про адміністративні правопорушення](#) (невиконання законних вимог Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини або представників Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини), складає повідомлення про скоєння кримінального правопорушення за ознаками злочину, передбаченого [статтею 344 Кримінального кодексу України](#) (втручання в діяльність державного діяча), а після забезпечення працівниками правоохоронних органів умов для безперешкодного проведення відвідування НПМ, продовжує розпочате відвідування НПМ. У разі виникнення будь якої екстреної ситуації під час відвідування НПМ, виникнення загрози життю та здоров'ю учасника групи НПМ, негайно повідомляють про це керівника групи НПМ, Департамент НПМ та правоохоронні органи.

3.2. Спілкування з керівником (заступником керівника) установи

Керівник групи НПМ на початку відвідування НПМ інформує керівника або інших відповідальних осіб місця несвободи про підставу та мету відвідування НПМ, представляє всіх учасників групи НПМ, організовує пред'явлення ними документів, що посвідчують особу, службових посвідчень та доручень Уповноваженого на участь у відвідуваннях НПМ (для представників громадських організацій), повідомляє про повноваження і завдання учасників групи НПМ, після чого учасники групи НПМ розпочинають відвідування НПМ.

До керівника (відповідальних осіб установи виконання покарання) доводяться повноваження групи НПМ та проводять ідентифікацію місця несвободи, з'ясовують організаційні форми, форми власності, підконтрольність та підпорядкованість установи виконання покарання, керівництва тощо; визначають кількість та категорію осіб, які перебувають у місці несвободи, з'ясовують підстави та терміни утримання (у разі необхідності та в індивідуальних конкретних випадках), а також наявність вразливих категорій осіб (жінок, хворих, поранених тощо).

Окремо нагадують повноваження НПМ-групи на:

- ▶ безперешкодний огляд будь-яких приміщень, будівель та споруд місця несвободи, вивчення умов тримання та поведіння

з утримуваними в ньому особами, проведення фото- та відеофіксації стану утримання осіб у місці несвободи, проявів неналежного поведіння з ними, будь-яких фактів порушення прав і свобод людини;

- ▶ опитування за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, будь-яких осіб, які перебувають у місці несвободи, з метою отримання інформації стосовно поведінки з цими особами і умов їх тримання, у разі потреби, при перекладачеві, лікареві, працівниках місць несвободи;
- ▶ опитування інших осіб, які можуть надати інформацію стосовно поведінки з особами, утримуваними в місці несвободи і умов їх тримання;
- ▶ ознайомлення з будь-якими документами та записами з камер відеоспостереження, зокрема тими, що містять інформацію з обмеженим доступом, отримання їх копій.

Під час першого спілкування з керівником установи керівник моніторингової групи має запросити підготувати таку інформацію:

- ▶ довідку про планове наповнення та загальну кількість військовополонених; з розподілом за статтю; вік (18–59, від 60 та старші); за громадянством; з розподілом на офіцерів та рядових; поранені та хворі тощо;
- ▶ довідку про стан правопорядку (злочинності) та практики застосування заходів заохочення та дисциплінарних стягнень (дисциплінарна практика (за рік));
- ▶ довідку про кількість осіб, які перебувають на профілактичному обліку за категоріями (злісні порушники режиму тримання, схильні до самогубства, втечі, членоушкоджень, відторгнуті загалом тощо);
- ▶ довідку про застосування до всіх категорій утримуваних в установі фізичної сили та спеціальних засобів за рік;
- ▶ довідку про комунально-побутове забезпечення, зокрема харчування за рік;
- ▶ довідку про вартість харчування на одного військовополоненого на день;
- ▶ довідку про медичне забезпечення на одного військовополоненого на день;
- ▶ довідку про смертність за рік (зокрема через суїцид);

- ▶ інформаційну довідку про реалізації надання послуг поштового зв'язку для військовополонених (взаємодію з локальним структурним підрозділом Міністерства інфраструктури);
- ▶ інформаційну довідку про організацію фотографування та дактилоскопічний облік військовополонених (взаємодію з місцевими органами поліції);
- ▶ інформаційну довідку про взаємодію з обласними(районними) військовими адміністраціями з метою надання медичної допомоги військовополоненим;
- ▶ штатний розпис та наявні вакансії;
- ▶ копію внутрішнього розпорядку дня окремо для кожного сектору, якщо вони наявні та різняться;
- ▶ інформацію про результати проведених відомчих перевірок діяльності установи, перевірок та актів прокурорського реагування (копії перевірок та виконання вказівок, реагування тощо);
- ▶ копію акта вимірювання площі;
- ▶ асортимент товару в крамниці установи.

3.3. Виявлення порушень прав людини

У разі виявлення під час візиту випадків жорстокого, нелюдського поводження, катування, інших порушень прав утримуваних у місці не-свободи осіб, зокрема тих, що становлять загрозу життю та здоров'ю таких осіб, керівник групи НПМ вживає невідкладних заходів для припинення порушення та/або виклику екстрених служб, правоохоронних органів, органів охорони здоров'я, служби надзвичайних ситуацій тощо та залишається на місці до їх прибуття.

Група НПМ документує (фіксує) виявлені ознаки катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, і якщо це можливо, то відповідно до стандартів Стамбульського протоколу³.

Якщо виявлені порушення неможливо усунути негайно, то за підсумками кожний учасник групи НПМ доводить до відома керівника місця не-свободи та/або інших відповідальних осіб свої зауваження, виявлені порушення та недоліки.

³ <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2021-06/Istanbul%20Protocol%20in%20Ukrainian.pdf>.

У разі необхідності керівник групи НПМ заповнює бланки пояснень (додаток 2 до Регламенту ([Наказ Уповноваженого ВРУ з прав людини від 02.06.2023 № 60.15/23](#))⁴, формулюючи перелік запитань до вказаних осіб, та пропонує їм власноручно надати на ім'я Уповноваженого пояснення стосовно фактичної і правової підстави своїх дій та рішень, або занотовує їх відповіді у бланку пояснення, за формою, зразок якої додається, після чого надає його для підписання опитуваній особі, а також сам підписує бланк пояснення як опитувач. У разі відмови вказаних осіб надавати чи підписувати пояснення, про це зазначають у заповнених бланках пояснень та відображають у звіті відвідування НПМ.

1. Право на життя та безпечні умови утримання (ст. 2 ЄКПЛ)

Забезпечення укриттям та евакуація

[Постановою КМУ від 17.06.2022 р. № 721](#) затверджено порядок проведення евакуації військовополонених. Евакуація військовополонених із району ведення бойових дій ведеться з дотриманням заходів, спрямованих на забезпечення їх безпеки. На Міністерство оборони разом з Міністерством інфраструктури за попереднім погодженням з Міністерством юстиції покладається обов'язок організувати супроводження військовополонених до таборів та дільниць для тримання військовополонених.

У будь-якому разі на Мін'юст покладаються обов'язки проведення евакуації з будь якої установи пенітенціарної системи (постанова КМУ від 07.11.2018 р. № 934, якою затверджено порядок проведення обов'язкової евакуації окремих категорій населення в разі введення правового режиму воєнного стану⁵). Переміщення військовополонених між дільницями для тримання військовополонених та таборами проводиться за рішенням ДКВС.

Із військовополоненими по прибутті до табору або дільниці мають бути проведені інструктажі з питань безпеки життєдіяльності під час воєнного часу. За сигналів тривоги та безпосередньої загрози персонал установ повинен вжити заходів щодо зосередження осіб, що тримаються в установі, у безпечному місці (укритті). Укриття повинні бути додатково обладнані засобами відпочинку (місцями для сидіння), медикаментами, засобами обігріву та запасами питної води.

⁴ <https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7%2060.15.23.pdf>.

⁵ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/934-2018-%D0%BF#n8>.

Установи мають передбачати захисні споруди цивільного захисту, найпростіші укриття, підвали або інші приміщення, придатні для укриття засуджених та персоналу і безпечного перебування в них. Норми Вимог⁶ щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту повністю або частково можуть використовуватися для організації утримання та експлуатації захисних споруд формувань ДКВС, за рішенням відповідних центральних органів виконавчої влади (абзац третій пункту 2 розділу 1 Вимог).

Статтю 23 ЖК про поведження з військовополоненими регламентовано обов'язок позначень таборів для військовополонених літерами «PW» або «PG», розміщеними так, щоб їх добре було видно з повітря.

Протипожежна безпека

У житлових та камерних приміщеннях має дотримуватися стан протипожежної безпеки, зокрема вимоги Правил техніки безпеки, а також Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених [наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417](#). Не повинна допускатись експлуатація пошкоджених розеток, електрокабелів побутових електроприладів, які втратили ізоляційні здатності, саморобні подовжувачі, що можуть призвести до короткого замикання та пожежі.

[Постанова КМУ від 05 квітня 2022 р. № 413](#) встановлює, що організаційну структуру таборів визначає Мін'юст, і це передбачає забезпечення готовності протипожежного інвентарю та вжиття профілактичних протипожежних заходів на території таборів, ліквідацію пожеж та несення пожежно-постової служби.

Забезпечення права на життя

Смерть особи під час перебування в місті несвободи тісно перетинається із заборонаю неналежного поведження, бо строк, умови тривалості життя прямо залежать від усіх сукупних умов місця несвободи, незалежно від причини обставин настання смерті — природних, від насильницьких дій, суїциду.

Сфера застосування [статті 2 ЄКПЛ](#) може бути за різних умов застосована у разі: насильницької смерті чи зникнення особи; розслідування обставин смерті та зберігання матеріалів такого розслідування; са-

⁶ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0879-18?find=1&text=%D0%B7%D0%B0%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%B6#w1_1.

могучства; зараження смертельною хворобою; надзвичайних ситуацій; планування та проведення операцій із застосуванням сили; виключного необхідного застосування сили; застосування зброї та спецзасобів; бойових дій; військових навчань або бойового підготування на території місця несвободи; безпеки праці; безпечності спорудження та експлуатації об'єктів; компенсації у зв'язку зі смертю (зникненням).

Обов'язки табору або дільниці установи за [статтею 2 ЄКПЛ](#):

- ▶ негативні — утримуватися від умисного або незаконного позбавлення життя;
- ▶ позитивні — вживати відповідних заходів для захисту життя тих, хто перебуває під їхнім наглядом тощо.

Один із шляхів забезпечення права на особисту безпеку — дотримання вимог законодавства щодо роздільного утримання різних категорій військовополонених. Доцільно роздільно утримувати їх у відповідного виду та рівня безпеки, а також ізольованих одна від одної дільницях чи секторах. А також окремо чоловіків від жінок. Засуджені військовополонені тримаються окремо від інших військовополонених.

Для забезпечення безпеки варто встановлювати відеокамери, про що військовополоненого мають інформувати під підпис. Організацію охорони та забезпечення режиму тримання виконує персонал таборів відповідно до законодавства України. Кут огляду відеокамер, які встановлені в жилих приміщеннях та камерах, не має охоплювати санітарні вузли. Нагляд за допомогою відеокамер веде персонал установ однієї статі з військовополоненими. Забороняється встановлювати відеокамери в приміщеннях (камерах), у яких проводять медичні обстеження (огляди) військовополонених, особистий обшук з роздяганням, жилих кімнатах тривалих побачень, а також у лазнях, роздягальнях, душових та туалетних кімнатах (більше про відеоспостереження в розділі 3.5 «Огляд приміщення»).

2. Захист від катувань, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання (ст. 3 ЄКПЛ)

Згідно зі статтею 1 Конвенції ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання⁷ термін «катування» означає будь-яку дію, якою будь-якій особі навмисне заподіюють сильний біль або страждання, фізичне чи

⁷ https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text.

моральне, щоб отримати від неї або від третьої особи відомості чи визнання, покарати її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких її підозрюють, а також залякати чи примусити її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду, коли такий біль або страждання заподіюють державні посадові особи чи інші особи, що виступають як офіційні, чи з їхнього підбурювання, чи з їхнього відома, чи за їхньої мовчазної згоди. Цей термін не охоплює біль або страждання, що виникли внаслідок лише законних санкцій, невіддільні від цих санкцій чи спричиняються ними випадково. Разом із тим визначення «катування» у цій Конвенції може мати ширше трактування чи застосування національним законодавством чи іншими міжнародними договорами.

ЄСПЛ вважає, що для того, щоб підпадати під дію [статті 3 ЄКПЛ](#), акт жорстокого поводження, чи то катування, нелюдського, чи такого, що принижує гідність, поводження чи покарання, має досягати мінімального рівня жорстокості. Оцінювання цього порогу суворості проводиться з огляду на конкретні обставини справи, як-от: тривалість неналежного поводження; фізичні наслідки жорстокого поводження; психічні наслідки; стать, вік і стан здоров'я потерпілого тощо.

Задля запобігання неналежному поводженню, [статтею 10 Конвенції ООН проти катувань](#) та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання мають бути включені навчальні матеріали та інформація про заборону катувань до програм підготовки персоналу правових органів, цивільного чи військового медичного персоналу, державних посадових осіб, які можуть мати відношення до утримання під вартою й допитів осіб, які зазнали будь-якої форми арешту, затримання чи ув'язнення, або до поводження з ними. Держава вносить цю заборону до правил чи інструкцій, які стосуються обов'язків і функцій будь-яких таких осіб.

Військовополонені повним обсягом зберігають свою цивільну правоздатність, якою вони користувалися до полону.

Виявлення випадків катувань або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує людську гідність, поводження чи покарання. Основні критерії оцінювання порушення:

- ▶ надмірне або неправомірне застосування заходів фізичного (морального впливу), спеціальних засобів, зброї;
- ▶ застосування непередбачених законодавством методів і заходів утримання та/або покарання;

- ▶ опитування військовополонених відповідними органами із застосуванням фізичного/ психологічного впливу;
- ▶ відсутність перевірки за випадками неналежного поведіння;
- ▶ нема фіксації тілесних ушкоджень та побутових травм;
- ▶ зґвалтування;
- ▶ необґрунтоване та/або надмірне дисциплінарне стягнення;
- ▶ планування та проведення операцій (навчання) із застосуванням сили;
- ▶ неналежні умови тримання;
- ▶ позаслужбові стосунки з військовополоненими, їхніми близькими з ознакою неналежного поведіння;
- ▶ умисне приниження людської гідності, спричинення фізичних чи моральних страждань військовополоненим;
- ▶ незаконне застосування до них вогнепальної зброї, гумових кийків, гамівної сорочки, наручників, фізичної сили;
- ▶ медичні та/або наукові експерименти;
- ▶ ненадання медичної допомоги;
- ▶ надання неналежної, неякісної медичної допомоги;
- ▶ видалення тканин чи органів для пересадки;
- ▶ примусове годування без відповідного судового рішення;
- ▶ створення умов для вимушеного голодування;
- ▶ створення умов та фіктивних обставин задля утиску з боку інших військовополонених;
- ▶ застосування наручників щоразу під час виведення поза межі камери, якщо таке застосування не обґрунтовується ризиками;
- ▶ повертання лицем до стіни під час входу в камери персоналу чи інших осіб;
- ▶ створення умов для породження ієрархії серед військовополонених;
- ▶ неякісне та нездорове харчування та/або брак доступу до питної води;
- ▶ тощо.

[Постанова КМУ від 17 червня 2022 року № 721](#) «Про затвердження

Порядку здійснення заходів щодо поведіння з військовополоненими в особливий період» регламентує, що з військовополоненими завжди поводяться гуманно, не допускаючи стосовно них насильства, жорстокого поведіння і тортур, образливого та принизливого ставлення, залякування та цікавості публіки, засудження та застосування покаран-

ня без попереднього судового рішення, ухваленого судом, який створено належним чином. Зокрема, військовополонених не можна піддавати фізичному каліченню, медичним чи науковим експериментам будь-якого характеру, які не обґрунтовані потребою в проведенні медичного, стоматологічного або стаціонарного лікування військовополоненого та не ведеться в його інтересах.

До військовополонених за будь-яких обставин ставляться з повагою до їхньої особи та честі. З жінками поводяться з усією повагою, зумовленою їхньою статтю, так само прихильно, як і з чоловіками. До офіцерів та військовополонених, які прирівняні до них, ставляться з повагою, належною їх званню та віку. Військовополонені повним обсягом зберігають свою цивільну правоздатність, якою вони користувалися до полону. Пораненим та хворим із числа військовополонених надають своєчасну медичну допомогу. Держава відповідає за поводження з військовополоненими. Військовополонені перебувають під владою держави, а не окремих осіб чи військових частин.

Медична допомога та забезпечення

Медичну допомогу під час евакуації та супроводження військовополонених до табору або дільниці може надавати їм медичний персонал з числа військовополонених, кваліфікація яких може бути підтверджена їхніми особистими документами. Для надання медичної допомоги використовують насамперед трофейні медикаменти. Забезпечення предметами особистої гігієни першої необхідності ведеться таким самим чином.

Медичну допомогу можуть надавати військовополоненим у закладах охорони здоров'я Збройних Сил. Якщо нема можливості надання спеціалізованої медичної допомоги військовополоненим у закладах охорони здоров'я Збройних Сил їх передають для надання медичної допомоги до закладів охорони здоров'я державної або комунальної форми власності, де така допомога може бути надана.

Військовополоненим, які пройшли лікування, видають довідку із зазначенням характеру хвороби чи поранення, тривалості лікування та його результатів. Дублікат такої довідки надсилають до Українського національного центру розбудови миру. Форму довідки встановлює МОЗ за погодженням із Мінреінтеграції. Лікування військовополонених, забезпечення лікарськими засобами, медичними виробами, технічними та іншими засобами реабілітації проводять безоплатно.

Тих, хто потребує кваліфікованої та спеціалізованої медичної допомоги, за висновком начальника медичного пункту (медичної служби), направляють до військових госпіталів. Після завершення лікування військовополонених доставляють до табору або дільниці.

Військовополонені мають бути забезпечені постійним лікуванням, таким як гормональна терапія, антиретровірусна терапія, терапія туберкульозу, тестування на форми гепатиту, ВІЛ/СНІД тощо.

Відповідно до [Постанови КМУ від 05 квітня 2022 р. № 413](#) медична допомога, зокрема первинний медичний огляд, контроль та аналіз стану здоров'я військовополонених у таборах, а також ведення на територіях таборів державного санітарно-епідеміологічного нагляду організовують і проводять медичні працівники закладів охорони здоров'я ДКВС. У КДІР військовополонені перебувають не менше ніж 14 діб.

Екстрену медичну допомогу, а також спеціалізовану медичну допомогу, паліативну допомогу військовополоненим надають у найближчих до табору закладах охорони здоров'я державної або комунальної форми власності, що не належать до сфери керування Мін'юсту, де така допомога може бути надана. Направляють до інших закладів охорони здоров'я лікуючі лікарі ЦОЗ ДКВС. Під час перебування в зазначених закладах охороняє військовополонених персонал табору.

Не менше ніж раз на місяць медичні огляди з обов'язковим фіксуванням ваги кожного військовополоненого провадить ЦОЗ ДКВС. У разі виявлення тілесних ушкоджень у військовополоненого медичний працівник негайно з моменту виявлення таких ушкоджень інформує правоохоронні органи відповідно до законодавства України. Відомості про кожен випадок надання медичної допомоги військовополоненому та її результати, про направлення на амбулаторне та/або стаціонарне лікування відображають у відповідній медичній документації. Військовополоненим, які пройшли амбулаторне або стаціонарне лікування, видають виписку з медичної документації, копію якої надсилають також до Національного інформаційного бюро, функції якого відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 березня 2022 р. [№ 228](#) «Про визначення державного підприємства, яке виконує функції Національного інформаційного бюро» виконує державне підприємство «Український національний центр розбудови миру».

Медичну допомогу військовополоненим, зокрема забезпечення їх лікарськими засобами, медичними виробами, технічними та іншими засобами реабілітації, надають за бюджетні кошти. Відшкодування

витрат, пов'язаних з наданням платних медичних послуг, а також придбанням необхідних лікарських засобів, медичних виробів, технічних та інших засобів реабілітації, фінансування яких не передбачено за бюджетні кошти, проводиться за особисті грошові кошти військовополоненого, якому надавалася медична допомога, коштів близьких родичів або інших осіб. Підстава для надання такої медичної допомоги — медичний висновок.

Перевірку фізичного стану та щоденний контроль за працею військовополонених веде ЛКК ЦОЗ ДКВС. До складу ЛКК входять: керівник ЦОЗ ДКВС, не менше ніж три лікарі, представники виробничо-технічного та фінансово-економічного підрозділів. ЛКК визначає придатність військовополонених до праці шляхом проведення медичних оглядів не менше ніж раз на місяць та визначає тривалість робочого часу для військовополонених, які мають обмеження за станом здоров'я. Враховується характер робіт, які будуть виконувати військовополонені.

Поранені та хворі, одужання яких можливе протягом року з дати поранення або з початку хвороби, до нейтральної держави можуть бути госпіталізовані, якщо їх лікування в нейтральній державі забезпечить швидке одужання, а також військовополонені, розумовому або фізичному здоров'ю яких, за висновком ЛКК, серйозно загрожує перебування в полоні. Якщо між сторонами конфлікту немає спеціальних угод про визначення тих випадків інвалідності чи хвороби, наслідком яких стає безпосередньо репатріація або госпіталізація до нейтральної держави, такі випадки встановлюють згідно з принципами, викладеними в Типовій угоді з питання безпосередньої репатріації та госпіталізації в нейтральних країнах поранених і хворих військовополонених та Положенні про змішані медичні комісії, що додаються до [Женевської конвенції](#). На початку бойових дій для огляду поранених та хворих військовополонених і ухвалення всіх необхідних рішень, що стосуються їх репатріації, утворюють змішані медичні комісії. Призначення, обов'язки та діяльність таких комісій повинні відповідати Положенню про змішані медичні комісії, що додається до [Женевської конвенції](#). Змішані медичні комісії повідомляють про прийняте рішення кожного військовополоненого, який пройшов огляд, та видають йому свідоцтво про репатріацію за формою згідно з додатком 16.

Під час моніторингового візиту головне джерело інформації про порушення — конфіденційне інтерв'ю з військовополоненими, а також матеріали особових справ, службових перевірок, журнали та кни-

ги обліку, медична документація. З метою виявлення фактів неналежного поводження та видів покарань також проводять візуальний огляд військовополонених (за згодою), щоб виявити тілесні ушкодження. Необхідно зробити детальний опис ушкоджень та обставин їх зазнання, провести з дозволу військовополонених фотофіксацію. НПМ-група перевіряє наявну інформацію в службовій документації щодо обставин та умов отримання тілесного ушкодження. Фіксація монітором факту виявлення неналежного поводження не залежить від суб'єкта, що спричинив тілесні ушкодження. Хто був суб'єктом неналежного поводження (персонал, інші військовополонені, треті особи) потрібне для внесення відомостей у звіт та базу.

Журнали та облікова документація мають складатися аналогічно до ведення в установах виконання покарань. Фіксація тілесних ушкоджень має бути відображена в Журналі обліку виявлених тілесних ушкоджень в осіб, які прибули до табору або до дільниці в УВП; фотофіксація (кольорові фотознімки видрукують у медичну карту амбулаторного хворого та особову справу); факт фіксації отримання травми в КоЗП та повідомлення до органу досудового розслідування⁸; журнал обліку переміщення військовополонених, облікові картки та особові картки військовополонених, відеозаписи з реєстраторів тощо.

У разі виявлення факту неповідомлення до правоохоронних органів випадків, що призвели до отримання засудженим тілесних ушкоджень керівник моніторингової групи викликає правоохоронні органи (прокуратуру, поліцію, територіальні органи ДБР) для фіксування, документування фактів щодо можливих ознак кримінального правопорушення, передбаченого [статтею 127 КК України](#), або інших правопорушень.

[Статті 10 та 11 Додаткового протоколу до ЖК від 12 серпня 1949 року](#) регламентують, що всі поранені, хворі незалежно від того, до якої сторони вони належать, користуються повагою та захистом. За всіх обставин з ними поводяться гуманно і надають їм максимально можливою мірою та в найкоротші строки медичну допомогу й догляд, яких вимагає їхній стан. Фізичному і психічному стану здоров'я і недоторканності осіб, що перебувають під владою супротивної сторони, або інтернованих, затриманих чи яким-небудь іншим

⁸ [Наказ Мініюсту від 02.02.2017 № 254/5 «Про затвердження Порядку прийняття та обліку в установах виконання покарань і слідчих ізоляторах заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події».](#)

чином позбавлених свободи внаслідок збройного конфлікту, не повинно завдаватися шкоди шляхом якоїсь не виправданої дії або бездіяльності. Відповідно забороняється піддавати цих осіб жодній медичній процедурі, яка не вимагається за станом здоров'я зазначеної особи й не відповідає загальноприйнятим медичним нормам, що застосовуються за аналогічних, з медичного погляду, обставин до громадян сторони, що проводить цю процедуру, які не позбавлені свободи в будь-якій формі.

Зокрема, забороняється піддавати таких осіб, навіть за їхньою згодою:

- а) фізичним каліцтвам;
- б) медичним чи науковим експериментам;
- в) видаленню тканин чи органів для пересадки,

за винятком тих випадків, коли такі дії виправдані за станом здоров'я. Винятки із заборони щодо експериментів можуть бути зроблені тільки в разі здавання крові для переливання або шкіри для пересадки за умови, що це робиться добровільно, без жодного примусу чи спонукання й до того ж лише з лікувальною метою в умовах, що відповідають загальновизнаним медичним нормам, та під контролем, спрямованим на благо як донора, так і реципієнта.

Будь-яка навмисна дія чи навмисна бездіяльність, що серйозно загрожує фізичному чи психічному стану або недоторканності будь-якої особи, що перебуває під владою супротивної сторони, до якої вона не належить, та які порушують будь-яку із зазначених заборон становить серйозне порушення Додаткового протоколу до ЖК. Поранені та хворі мають право відмовитися від будь-якої хірургічної операції. У разі відмови медичний персонал повинен домагатися отримання письмової заяви, підписаної або підтвердженої пацієнтом. Кожна сторона, що перебуває в конфлікті, повинна вести медичні записи за кожного здавання крові для переливання або шкіри для пересадження пораненим та хворим, якщо таке здавання проводиться під відповідальність такої сторони. Крім того, кожна сторона, що перебуває в конфлікті, прагне вести запис усіх медичних процедур, застосованих щодо будь-якої особи, інтернованої, затриманої або яким-небудь іншим чином позбавленої волі. Такі записи повинні бути готові для надання в будь-який час для перевірки.

Система заохочень та дисциплінарних стягнень

Під час моніторингового візиту обов'язково необхідно відвідати ПКТ (ОК), навіть якщо в них відсутні військовополонені, адже саме в цих приміщеннях спостерігається найбільша кількість порушень.

Військовополонені зобов'язані дотримуватися законодавства України. Стосовно будь-якого військовополоненого, який порушив законодавство України, можуть вживатися судові або дисциплінарні заходи. Військовополонений може бути покараний лише один раз за один і той самий проступок або за одним і тим самим звинуваченням. Статус військовополоненого та право на відповідне поведіння з ним набирають чинності з моменту взяття військовослужбовця в полон.

У дільниці посиленого контролю військовополонені відбувають дисциплінарне стягнення у вигляді арешту до 30 діб. Тримання в дільниці посиленого контролю одиночне. Стягнення накладає начальник табору (виконувач обов'язків або особа, якій делегував повноваження начальник табору).

Жодний військовополонений не може бути покараний більше ніж раз за одне і те саме діяння або за одним і тим самим обвинуваченням. Позачергові наряди тривалістю не більше ніж дві години на день до офіцерів не застосовують. Військовополонених, які відбувають стягнення у вигляді арешту, залучають до праці в межах ДПК.

На військовополонених можуть бути накладені такі дисциплінарні стягнення:

- ▶ штраф розміром не більш як 50 відсотків авансу в рахунок грошового забезпечення та оплати за виконання робіт на строк не більше ніж 30 діб;
- ▶ позбавлення пільг, які надані додатково до тих, що передбачені [Женевською конвенцією](#);
- ▶ позачергові наряди тривалістю не більше ніж дві години на день;
- ▶ арешт.

За втечу або спробу втечі з полону військовополонених притягають до дисциплінарної відповідальності. За скоєне правопорушення під час втечі або спроби втечі з полону військовополонених притягають до відповідальності відповідно до законодавства України.

Дисциплінарне стягнення, накладене на військовополоненого, яке він не відбув, не може перешкоджати його репатріації.

Право на гідні умови тримання

Реалізація права на гідні умови тримання охоплює:

- ▶ наявність пристосованих для проживання приміщень;
- ▶ дотримання норми площі на особу;
- ▶ наявність вентиляції та можливість провітрювання;
- ▶ достатність природного та штучного освітлення, функціонування нічного освітлення;
- ▶ забезпечення належного температурного режиму;
- ▶ обладнання приміщень меблями та інвентарем;
- ▶ забезпечення індивідуальним спальним місцем;
- ▶ забезпеченість постільними речами (білизною);
- ▶ відповідність побутових умов до правил санітарії та гігієни;
- ▶ можливість дотримання особистої гігієни;
- ▶ можливість миття в лазні (приймати душ);
- ▶ доступ до санітарного вузла в умовах чистоти та пристойності;
- ▶ доступ до питної води;
- ▶ забезпечення права на прогулянку (доступ до свіжого повітря), наявність належно обладнаного прогулянкового майданчика;
- ▶ забезпечення права на якісне та здорове харчування;
- ▶ функціонування водо-, тепло-, електромереж.

Зазначені порушення можна виявити шляхом конфіденційного спілкування, огляду приміщень, висновків [ДСанПін 2.2.4-171-10](#) про якість питної води, замірів площі камер (без санвузла), замірів шумів та освітлення спеціальними пристроями або встановленим ПЗ.

ЄПП встановлюють мінімальні стандарти з персональної житлової площі в пенітенціарних установах:

- ▶ 6 кв. м. жилої площі на камеру для тримання однієї особи + додаткові кв. метри на санітарне обладнання;
- ▶ 4 кв. м. жилої площі на одну особу на камеру для тримання де-кількох осіб + повне розподілення санітарного обладнання;
- ▶ не менше ніж 2 метри між стінами камери;
- ▶ не менше ніж 2,5 метра між підлогою та стелею камери.

Отже, камера для утримання однієї особи повинна мати 6 кв. м., з урахуванням простору, що вимагається для санітарної прибудови (звичай від 1 до 2 кв. м.). Так само, простір, зайнятий санітарною прибудовою, має бути вилючений з обрахування 4 кв. м. на одну особу в камері для тримання багатьох осіб.

Розділ XXXIV, «Особливості тримання та обліку військовополонених в дільницях для тримання військовополонених», Правил внутрішнього розпорядку УВП регламентує, що військовополонених тримають у маломісних (від 2 до 6 осіб) або загальних (від 7 осіб і більше) ізольованих жилих приміщеннях (камерах).

Харчування військовополонених відбувається за нормою, наведеною в НПА, завдяки використанню насамперед трофейного продовольства та організовується за наявності та з урахуванням звичного для військовополонених режиму та раціону (під час переміщення на одну добу), а також за відповідними нормами під час перебування в таборі забезпечується триразове гаряче харчування. Військовополонених можуть залучати до виконання допоміжних робіт з приготування їжі в їдальні табору та самостійного приготування наявної в них додаткової їжі. Військовополонених забезпечують достатньою кількістю питної води.

Моніторам необхідно звертати увагу на відсутність ярликів на тарі, пакованні; наявності розбіжностей, виявлених під час перевірки фактичної маси продовольства, з даними облікових залишків; порушення умов та термінів зберігання харчової продукції.

На харчоблоці щодня залишають добові проби кожної страви раціону. Відбирає проби кухар з казана при медичному працівникові закладу охорони здоров'я в чистий посуд з кришкою (попередньо помитий та перекип'ячений) до видачі їжі. Добові проби зберігають у холодильнику їдальні за температури від +4 до +8 °С. Проби страв кожного споживання їжі зберігають протягом доби до закінчення аналогічного споживання їжі наступного дня.

Під час відвідування НПМ варто звернути увагу на органолептичні властивості приготовленої їжі. Окремі показники якості приготовленої їжі оцінюють у такій послідовності: візуально (зовнішній вигляд, колір), запах, консистенція; дегустація (смак, однорідність тощо). Спочатку вивчають страви, що мають слабковиражений запах та смак (круп'яні супи тощо), а потім інші, смак та запах яких виразніший. Огляньте наказ про котлове забезпечення, наказ про норми дієт та кількості осіб, котловий ордер, накладні на відпуск продукції зі складу, меню-розкладку продуктів, бракеражний журнал готової продукції, книгу обліку якості їжі, журнал здоров'я працівників харчоблоку, медичні книжки персоналу харчоблоку, рекомендований перелік страв на тиждень, добові проби, санітарний стан, працездатність резервних засобів приготуван-

ня їжі у разі відімкнення електроенергії (газу), миття посуду, порядок роздачі їжі (особливо в камерні приміщення).

Забезпечення військовополонених обмундируванням, білизною та взуттям відбувається завдяки трофейному майну або в разі потреби — речовому майну вітчизняного виробництва, що було в ужитку, з урахуванням пори року. Під час евакуації військовополонених забезпечують необхідним одягом за сезоном, продуктами та питною водою достатньою кількістю переважно завдяки трофеям, захопленим у противника. Особисті речі (зокрема бронезилети та протигазу) залишаються у військовополонених.

Усіх військовополонених забезпечують предметами одягу, білизни, взуття та постільними речами безоплатно відповідно [до норм належності](#). Для військовополонених, яких залучають до виконання робіт, зокрема на виробництві, передбачається змінний комплект одягу. Порядок забезпечення речовим майном військовополонених у таборах визначає Мін'юст.

Ремонт білизни та взуття проводять у майстернях табору безоплатно зазвичай військовополонені, яких залучають до робіт у таких майстернях.

Своєчасне проведення прання та заміни натільної і постільної білизни відбувається в таборі щотижня. Прання білизни проводять військовополонені в обладнаних для цього приміщеннях відповідно [до норм витрат мийних засобів](#). Миття військовополонених в лазні проводять щотижня під контролем персоналу табору у визначений розпорядком дня час. Військовополонених забезпечують засобами для миття та засобами особистої гігієни [відповідно до норм](#). Військовополоненим дозволено курити тютюнові вироби в установлених місцях.

[Постанова КМУ від 05 квітня 2022 р. № 413](#) регламентує, що організаційну структуру таборів визначає Мін'юст і передбачає:

- ▶ надання медичної допомоги військовополоненим, зокрема забезпечення їх лікарськими засобами, медичними виробами, технічними та іншими засобами реабілітації, засобами особистої гігієни першої необхідності, а також ведення медичної документації;
- ▶ здійснення санітарно-епідеміологічного нагляду на території таборів;
- ▶ забезпечення таборів усіма видами матеріально-технічного постачання, виконання робіт з переобладнання та ремонту приміщень, роботу лазень, їдалень, складів, пральних, дезінфекційних

камер, підтримання у справному стані засобів зв'язку, електрообладнання і електроосвітлення, зберігання і облік матеріально-технічних засобів та фондів таборів; фінансове забезпечення таборів, організацію і ведення фінансової звітності, нарахування і виплату грошового забезпечення військовополоненим та ведення їх особистих рахунків.

Придбання військовополоненими предметів першої потреби, а також отримання посилок (передач)

Для військовополонених у таборах та дільницях установ організують торгівлю продуктами харчування та предметами першої потреби, для чого влаштовують магазин (крамницю).

У всіх таборах відкривають крамниці, в яких військовополонені можуть купувати продукти харчування, мило, тютюн та предмети першої необхідності. Розцінка товарів не повинна перевищувати ринкових цін. Продукти харчування та предметів першої необхідності, які військовополонені можуть купувати в крамницях, отримувати в посылках та зберігати при собі, визначає законодавчий перелік. Прибутки від крамниць зараховують до спеціального фонду та використовують на благо військовополонених. У керуванні крамницями та спеціальним фондом можуть брати участь представники військовополонених.

У разі отримання від військовополонених скарг на обмеження прав на користування торговельною мережею бажано ознайомитися з їхніми особистими рахунками у фінансовій частині установи, а також грошовими збереженнями. Доцільно під час інтерв'ю опитати військовополонених на предмет можливості користування крамницею, який порядок, графік роботи тощо. Окремо вивчають асортимент крамниці, доступність цін на товари для них.

Розділ XXXIV, «Особливості тримання та обліку військовополонених в дільницях для тримання військовополонених», Правил внутрішнього розпорядку УВП регламентує: облік продуктів харчування, предметів першої необхідності, інших речей та предметів, наявних у військовополонених під час прибуття, і дозволених для зберігання при собі, посилок, отриманих військовополоненими, дисциплінарних стягнень, накладених на військовополонених, а також облік проведених зустрічей ведеться в особовій картці військовополоненого відповідно до Додатка 9 до Інструкції про роботу відділів (груп, секторів, старших інспекто-

рів) контролю за виконанням судових рішень установ виконання покарань та слідчих ізоляторів⁹.

3. Право на працю та захист від експлуатації (ст. 4 ЄКПЛ)

Сфера застосування права на працю в місці несвободи розглядається як праця військовополонених; праця осіб з інвалідністю; фізичне рабство; психологічне рабство; виконання обов'язків, не пов'язаних з трудовими відносинами; оплата праці; примусова чи обов'язкова праця.

[Розділ XXXIV, «Особливості тримання та обліку військовополонених у дільницях для тримання військовополонених», Правил внутрішнього розпорядку УВП регламентує, що військовополонені щодня по чергово прибирають жилі приміщення \(камери\) з миттям підлоги та провітрюванням. Військовополонених під час перебування в дільницях для тримання військовополонених до праці не залучають.](#)

[Постанова КМУ від 05 квітня 2022 р. № 413](#) регламентує, що організаційну структуру таборів визначає Міністр та передбачає: залучення військовополонених до виконання робіт, планування виробничих норм, навчання і перепідготування військовополонених, ведення контролю за дотриманням техніки безпеки на виробництві, забезпечення витратними матеріалами, спецодягом і знаряддями праці.

На території виробничої зони табору обладнують виробничі об'єкти, на яких можуть працювати військовополонені. Військовополонених залучають до виконання робіт у сільському господарстві, на промисловості (за винятком металургійної, машинобудівної та хімічної промисловості), до громадських та будівельних робіт, які не мають воєнного характеру або призначення, навантажувально-розвантажувальних робіт, робіт з торговельного підприємництва та побутового обслуговування.

Праця для всіх працездатних військовополонених рядового складу обов'язкова. Військовополонених розподіляють для виконання робіт з урахуванням їхнього віку, статі, військового (спеціального) звання (рангу), фізичного стану та стану здоров'я. Військовослужбовців сержантського, старшинського складу та осіб, до них прирівняні, можуть залучати до виконання робіт лише як осіб, які керують та контролюють роботу військовополонених з числа рядового складу. На прохання таких осіб їм також може бути надана інша подібна робота. Офіцерів,

⁹ [Наказ Міністру від 08 червня 2012 року № 847/5.](#)

генералів та осіб, прирівняних до них, до виконання робіт залучають лише за їхньою згодою.

Для військовополонених встановлюють шестиденний робочий тиждень з одним вихідним днем, який надають їм здебільшого в неділю або в інший день. Крім того, кожному військовополоненому, який пропрацював один рік, надають відпочинок тривалістю вісім днів підряд, під час якого йому виплачують винагороду за працю. Тривалість робочого часу для військовополонених (враховуючи час на дорогу до місця роботи і назад до табору) не повинна перевищувати час робочого дня, встановленого для працівників певної галузі відповідного регіону України. Військовополоненим під час виконання робіт надають усередині робочого дня не менше ніж одну годину відпочинку або такий самий, як це встановлено для працівників підприємства, на якому вони виконують роботи.

Військовополонених не залучають до роботи, пов'язаної з ризиком для їхнього життя і здоров'я, крім випадків, коли вони добровільно виявили бажання її виконувати. Військовополонені, крім робіт, пов'язаних з наглядом за роботою військовополонених, обладнанням та утриманням у належному стані їх місць розташування і табору, в примусовому порядку можуть бути залучені до сільськогосподарських робіт, робіт у добувній або переробній галузі промисловості, за винятком металургійної, машинобудівної та хімічної промисловості, торговельного підприємництва, прикладного мистецтва та побутового обслуговування. Також військовополонених у примусовому порядку залучають до громадських, будівельних, навантажувально-розвантажувальних робіт та робіт з комунального обслуговування, які не мають воєнного характеру або призначення.

Заборонено наказувати жодному військовополоненому виконувати роботу, яка може бути принизливою для військовослужбовця ЗСУ. Військовополонені проходять підготування з техніки безпеки та забезпечуються засобами з охорони праці не гірше, ніж персонал табору.

Розмір винагороди за працю військовополонених встановлюється в національній валюті України і не може бути меншим за розмір, встановлений [статтею 62](#) ЖК.

Виявлення випадків порушення права на працю. Основні порушення такі:

- 1) незабезпеченість організації з дотримання правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії, встановлених законодавством про працю;

- 2) неврегульованість реалізації права на працю на умовах трудових (цивільно-правових договорів);
- 3) невідповідність тривалості робочого часу та розмірів оплати праці вимогам законодавства про працю;
- 4) невідповідність до норм охорони праці;
- 5) примусова праця;
- 6) виявлення випадків виконання військовополоненим робіт, заборонених законодавством.

Інформація про порушення може бути отримана під час інтерв'ю із військовополоненими та огляду території і виробничих майстерень, цехів тощо; необхідно ознайомитись з умовами праці; вивчити стан дотримання правил техніки безпеки, попереджувальних табличок та інструкцій біля обладнання, що може травмувати робітника, проведення та періодичність ознайомлення з правилами техніки безпеки; візуально ознайомитись зі станом дотримання правил пожежної безпеки (наявність пожежних куточків, станом електромереж), дотриманням умов зберігання горючих матеріалів та речовин, станом обладнання та приміщень; вивчити стан обліку робочого часу та виготовленої продукції (наявність куточків зі змінними завданнями, інформацією про розцінки за одиницю виготовленої продукції або відпрацьований час, відомостей щодо нарахованої заробітної плати) тощо; проаналізувати дотримання вимог трудового законодавства щодо восьмигодинного робочого часу (виявлення випадків понаднормової роботи (у дві, три зміни), записи в Журналі погодинної перевірки на робочих місцях; виявлення випадків виконання робіт, заборонених законодавством. Оглянути Табелі обліку робочого часу працівників, Журнали обліку військовополонених, які працюють на виробництві, Наряди виконаних робіт, Журнали реєстрації трудових договорів та договорів цивільно-правового характеру тощо.

4. Право на свободу та особисту недоторканність (ст. 5 ЄКПЛ)

Кожному забезпечено право на свободу та особисту недоторканність. Дотримання цього права вимагає, щоб держава позбавляла свободи особу тільки «відповідно до процедури, встановленої законом» та відповідно до ЖК. Військовополонені зобов'язані дотримуватися вимог нормативно-правових актів України, які доведені до них зрозумілою їм мовою. Особа набуває статусу військовополоненого та відповідні гарантії з моменту потрапляння в полон.

[Стаття 45, «Захист осіб, які беруть участь у воєнних діях»](#) Додатково-го протоколу ЖК регламентує, що особа, яка бере участь у воєнних діях і потрапляє під владу супротивної сторони, вважається військовополоненою й тому користується захистом ЖК (Третьої конвенції), якщо вона претендує на статус військовополоненого, якщо видається, що вона має право на такий статус, або, якщо сторона, від якої вона залежить, вимагає для неї такого статусу шляхом повідомлення держави, що її затримує, або держави-покровительки. У разі виникнення якогось сумніву в тому, чи має будь-яка така особа право на статус військовополоненого, вона продовжує зберігати такий статус і, отже, користуватися захистом цієї Конвенції та Протоколу доти, доки її статус не визначить компетентний судовий орган.

Якщо особа, яка потрапила під владу супротивної сторони, не затримується як військовополонена й підлягає судові цієї сторони за правопорушення, пов'язане з воєнними діями, вона має право на статус військовополоненого перед судовим органом і на ухвалення рішення з цього питання. У тих випадках, коли це можливо згідно із застосованою процедурою, це рішення вноситься до суду за правопорушення. Представники держави-покровительки мають право бути присутніми на судовому розгляді, на якому виносяться рішення з цього питання, якщо тільки, як виняток, не відбувається закритого судового засідання в інтересах державної безпеки. У такому разі держава, що затримує відповідним чином повідомляє державу-покровительку.

Якщо затримана (інтернована) особа, що бере участь у воєнних діях, яка не має права на статус військовополоненого й не користується сприятливішим ставленням згідно з ЖК про захист цивільного населення під час війни, має право в усіх випадках на захист, передбачений [статтею 75 цього Протоколу](#).

[Статтею 152 KBK](#) передбачені підстави звільнення від відбування покарання зокрема військовополонених, що скоїли злочини: закон України про амністію; акт про помилування; прийняття уповноваженим органом рішення про передачу особи для обміну як військовополоненого; скасування вироку суду і закриття кримінального провадження; закінчення строків давності виконання обвинувального вироку; умовно-дострокове звільнення від відбування покарання; хвороба; інші підстави, передбачені законом.

Моніторові варто розуміти різницю між військовополоненим і засудженим військовополоненим. [Пункт 11 статті 154 KBK](#) регламентує, що

засуджені, стосовно яких уповноважений орган прийняв рішення про їх передачу для обміну як військовополонених, звільняються від відбування покарання негайно після отримання органом або установою виконання покарань відповідного рішення суду. Таких осіб передають під нагляд представникам уповноваженого органу, що відповідає за поведження з військовополоненими, для організації та проведення їх обміну як військовополонених. Подальше тримання та заходи щодо поведження із засудженим, звільненим від відбування покарання, здійснюється відповідно до порядку, встановленого Кабінетом Міністрів України для військовополонених.

Виявлення випадків порушення права на свободу та особисту недоторканність. Основні критерії оцінювання порушення:

- ▶ діяльність установи на підставі закону (статут, положення);
- ▶ наявність законних підстав перебування в місці несвободи (статус військовополоненого або засудженого військовополоненого);
- ▶ законність позбавлення свободи (наявність у списках передачі військовополонених);

5. Право на повагу до приватного та сімейного життя (ст. 8 ЕКПЛ)

Сфера застосування — приватне життя; персональні дані про людину; встановлення та підтримання стосунків з іншими людьми; порушення фізичної і моральної (психічної) цілісності людини в разі не перевищення порогу рівня мінімальної жорстокості, а також здоров'я людини; збирання медичних даних; складання історії хвороби; конфіденційність медичних даних; примусове медичне обстеження; медичне втручання; тестування медичних препаратів; визначення персональної ідентичності (вибір імені, способу одягатися, сексуальна ідентичність тощо); ім'я, прізвище особи (зміна, написання); зовнішній вигляд людини; вільне розпорядження своїм тілом; вплив довкілля на особу; санітарно-гігієнічні зони; надзвичайний стан; стихійне лихо, техногенна катастрофа тощо; місце для проживання; обшук; особистий огляд особи; огляд особистих речей; приватний простір (захист від шуму, візуальних подразників тощо); збирання, використання інформації про особу; здійснення таємного чи відкритого нагляду (стеження); прослуховування телефонних розмов, приміщень тощо; таємність кореспонденції (листування, електронні засоби комунікації тощо); виїмка, вилучення

документів; відібрання відбитків пальців; фотографування, відеознімання особи; питання громадянства; обмін військовополоненими; сімейне життя; шлюбні відносини; розлучення; фактичні шлюбні відносини; права кожного з подружжя; батьківство; позбавлення батьківських прав; опіка та піклування; усиновлення; право на спілкування з родичами та близькими; національні меншини; сексуальні меншини; транссексуали тощо.

Виявлення випадків порушення права на повагу до приватного та сімейного життя. Основні критерії оцінювання порушення:

- ▶ роздільне облаштування спальних місць;
- ▶ належне обладнання санітарних вузлів (перегородки, дверцята, відокремлення тощо), душових кабін і приміщень лазні;
- ▶ порядок використання систем відеоспостереження;
- ▶ відправка та вручення кореспонденції (цензурування кореспонденції, яку надсилають або одержують військовополонені, проводять якомога швидше і лише держава-відправник і держава-одержувач, і то кожна з них цензурує лише раз);
- ▶ порядок користування кімнатами побачень та умови проведення побачень;
- ▶ наявність особистих речей;
- ▶ можливість контактувати із зовнішнім світом, як-от систематично отримувати суспільно важливу інформацію (доступ до ТБ, радіо, інтернет);
- ▶ можливість користуватися телефоном;
- ▶ можливість користуватися послугами пошти;
- ▶ можливість отримання та зберігання передач;
- ▶ взаємодія з громадськими організаціями тощо.

У разі потреби кількість листів та поштових карток, які надсилає військовополонений, може тимчасово обмежити начальник табору, але вона не повинна бути менше ніж два листи і чотири поштові картки на місяць (без урахування карток-повідомлень). Інші обмеження застосовуються в разі, коли держава-покровителька вважає, що це відповідає інтересам військовополонених. Військовополонених звільняють від усіх поштових зборів, за винятком додаткових авіаційних зборів, відправлення письмової кореспонденції, поштових посилок та грошових переказів. До безоплатного поштового пересилання допускають посилки завважки до 5 кілограмів. Гранична маса збільшується

до 10 кілограмів для посилок, вміст яких не може бути розділений, і для посилок, які адресовані в табір або представникам полонених для розподілу між полоненими. Огляд посилок військовополонених, за винятком посилок із друкованими або письмовими матеріалами, ведеться при адресаті або його товариші, який також військовополонений і якого він уповноважив належним чином.

За технічної можливості військовополоненим надають право на телефонні розмови за допомогою засобів IP-телефонії з відповідним програмним забезпеченням, що перебуває на балансі табору. Адміністрація табору веде аудіозапис усіх телефонних розмов військовополонених, що зберігаються протягом року. Телефонні розмови надають згідно з розпорядком дня у вільний від роботи час, виконання слідчих дій чи участі в судових засіданнях час та поза часом, передбаченим для споживання їжі та безперервного сну, а в разі необхідності та за погодженням з адміністрацією табору — у будь-який час. З метою реалізації права на телефонні розмови інших військовополонених адміністрація табору може обмежити тривалість однієї розмови до 15 хвилин.

Відомості про надання військовополоненим телефонної розмови фіксують в електронному журналі обліку, який ведеться автоматично. В електронному журналі повинна міститися інформація: дані про військовополоненого; тривалість та час проведення телефонної розмови.

[Постанова КМУ від 05 квітня 2022 р. № 413](#) регламентує: з метою виявлення предметів, виробів і речовин, зберігання і використання яких військовополоненим заборонено, приготувань до втечі з полону, розшуку військовополонених, які переховуються, тощо проводять особисті обшуки військовополонених та огляди їхніх речей. Особистий обшук можуть проводити з роздяганням і без роздягання. Особистий обшук проводить особа однієї статі з обшукуваним. Присутність осіб іншої статі з обшукуваним під час обшуку з роздяганням не допускається. У разі необхідності обстеження порожнин тіла таке обстеження, а також огляд протезів і пов'язок проводить медичний працівник. Обшук з роздяганням слід проводити швидко, відразу після його закінчення військовополоненому дозволяють одягтися. Такий обшук обов'язково проводять в одноразових медичних рукавичках. Проводити обшуки військовополонених та огляди їхніх речей в одному приміщенні одночасно кількох осіб заборонено. Умови та методи проведення обшуків та оглядів не повинні ображати честь і принижувати гідність військовополонених, які підлягають обшукові або оглядові. Недопустимі заува-

ження з приводу фізичних вад, особливостей анатомічної будови, вживання непристойних виразів, брутальне або некоректне поводження з військовополоненими.

Особистому обшуку з роздяганням підлягають військовополонені під час їхнього прибуття до табору, поміщення в ДПК та під час звільнення з неї, під час затримання після втечі або спроби втечі з полону, у разі скоєння кримінального правопорушення, а також в інших випадках за рішенням начальника табору (особи, яка виконує його обов'язки) або чергового помічника начальника табору. Особистому обшуку без роздягання підлягають військовополонені під час виходу на роботу та повернення з неї; військовополонені перед проведенням зустрічі з особами, яким надано дозвіл на відвідування табору, а також військовополонені, які скоїли правопорушення, та в інших випадках за рішенням начальника табору (особи, яка виконує його обов'язки) або чергового помічника начальника табору.

Під час проведення обшуку військовополонених та огляду їхніх речей предмети, вироби і речовини, зберігання і використання яких військовополоненим заборонено, вилучають. Вилучені предмети, вироби і речовини здають для зберігання на склад табору та повертають військовополоненому під час вибуття з табору.

Останки осіб, які померли з причин, пов'язаних з окупацією, або в ув'язненні, що стало наслідком окупації або воєнних дій, та осіб, які не громадяни країни, в якій вони померли внаслідок воєнних дій, користуються повагою, і місця поховання таких осіб також користуються повагою, утримуються й позначаються, як це передбачено у статті 130 [Четвертої конвенції](#), якщо останки таких осіб або місця їх поховання не користуються сприятливішим ставленням.

Повідомлення про смерть військовополоненого за формою згідно з [додатком 14](#) та акт про смерть військовополоненого за формою згідно з [додатком 15](#), засвідчені начальником табору, негайно передають до Національного інформаційного бюро. За фактом смерті військовополоненого адміністрація табору негайно інформує правоохоронні органи відповідно до законодавства України. В актах обов'язково зазначають відомості про померлого військовослужбовця, час, місце та причина смерті, час і місце поховання та інші дані, необхідні для впізнання могили в подальшому¹⁰. Списки померлих та місця їх поховання

¹⁰ [Постанова КМУ від 17 червня 2022 р. № 698.](#)

обов'язково зберігають в адміністративному відділенні табору та після закінчення бойових дій передають державі, до якої належали померлі військовополонені.

Безпосередній репатріації на батьківщину незалежно від звання та кількості підлягають невиліковні поранені та хворі військовополонені, розумове чи фізичне здоров'я яких суттєво погіршилося, поранені та хворі, які, за висновком лікаря, ймовірно, не одужають протягом року, стан яких потребує догляду та розумове чи фізичне здоров'я яких суттєво погіршилося, поранені та хворі, які одужали, але розумове чи фізичне здоров'я яких має ознаки стійкого погіршення. Військовополонені підлягають репатріації після того, коли за станом їхнього здоров'я буде можливе перевезення.

Можливі випадки порушення прав:

- ▶ обмеження користуватися телефоном (перевіряє моніторингова група згідно із Журналом обліку телефонних розмов військовополонених);
- ▶ ненадання або обмеження адміністрацією установи побачень з рідними, іншими особами, зустрічей з громадськими організаціями (перевіряє моніторингова група картки військовополонених).
- ▶ заборона кореспонденції (перевірити можна журнали вихідної / вхідної кореспонденції, облікову картку військовополоненого, журнал обліку кореспонденції).
- ▶ заборона встановлювати телевізор, неробочі радіовузли, застарилий бібліотечний фонд;
- ▶ обмеження ваги передач. Перевірити можливо картку обліку видачі посилок та бандеролей;
- ▶ обшук проводять лише з використанням нагрудних бодікамер / реєстраторів, відеозапис яких зберігається, та складанням акта (навіть якщо нічого не вилучено).

Інформація про порушення може бути отримана під час інтерв'ю з військовополоненими, а також зафіксована шляхом спостереження.

Записи з камер відеоспостереження та нагрудних камер повинні зберігатися *щонайменше 30 днів*, а в разі насильницького інциденту або будь-якого випадку, пов'язаного зі звинуваченнями у жорсткому поведінні, записи повинні зберігатися упродовж періоду, достатнього для того, щоб їх можна було використати у разі необхідності як докази. Невиконання обов'язку з носіння відеореєстратора (за відсутності розумного пояснення з викладом виняткових обставин) має розглядатися як *дисци-*

плінарний проступок. Це також сприятиме запобіганню будь-яким необґрунтованим звинуваченням у жорстокому поводженні з боку персоналу.

Портативний відеореєстратор застосовує персонал для проведення перевірок наявності військовополонених, у тому числі тих, які перебувають за межами табору, споживання їжі в їдальні; виведення на роботу та повернення з роботи на КПП між житловою та виробничою зонами табору; проведення прогулянок військовополонених; відвідування жилих та камерних приміщень; прийняття прибулих військовополонених до табору або дільниці УВП; проведення особистих обшуків без роздягання та огляду їхніх речей, оглядів персоналу і громадян, які перебувають на території табору, їхніх речей та одягу, транспортних засобів тощо.

Права осіб з інвалідністю (див. методичні рекомендації щодо проведення відвідувань до медичних частин та лікарень пенітенціарних закладів).

Наявність індивідуальних планів реабілітації, виконання рекомендацій ЛКК (МСЕК) — прерогатива та обов'язок медичних частин. Проте ремонт приміщень медичних частин та лікарень, забезпеченість спеціальними пристосуваннями для осіб з інвалідністю (вадами зору, слуху, маломобільних груп населення), забезпеченість милицями та колісними візочками — це відповідальність табору або дільниці УВП.

Визнає військовополоненого особою з інвалідністю МСЕК, що належать до управлінь охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій, за направленням ЛКК ЦОЗ ДКВС.

Житлові та підсобні приміщення табору мають бути обладнані з урахуванням потреб доступу до них маломобільних груп населення, вимог Державних будівельних норм України 2.2–40:2018 «Інклюзивність будівель та споруд. Основні положення», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України 30.11.2018 № 327. В установі мають бути створені умови щодо утримання осіб з інвалідністю та осіб, що належать до маломобільних груп населення на виконання вимог Державних будівельних норм України В.2.2–17:2006 «Будинки і споруди. Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення» (пандуси, поручні, та інші облаштування будівлі).

Порушення можуть відбуватися за відсутності ІПР, не виконується ІПР, зволікають із засіданням ЛКК або МСЕК, не забезпечують реабілітаційними засобами, засобами гігієни (памперсами), спеціальними пристосуваннями тощо.

6. Недопущення проявів сегрегації, стигматизації, дискримінації (ст. 14 ЄКПЛ)

Будь-які форми дискримінації можуть проявлятися у взаємовідносинах між утримуваними, які ґрунтуються на дотриманні неформальних правил поведінки, недотримання яких призводить до «пониження» неформального статусу цих осіб: наявність осіб, відторгнутих загалом; приниження людської гідності через різноманітні ознаки відмінності від більшості (статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою); самоусунення працівників місць несвободи від реалізації профілактичних заходів, спрямованих на недопущення випадків сегрегації, стигматизації та дискримінації; штучне створення атмосфери ворожнечі або несприйняття один одного між особами в місцях несвободи.

Наявність дискримінації можна виявити через спілкування із військовополоненими, персоналом установи, через спостереження та невербальні прояви поведінки до конкретної особи, умови приміщення тримання. Будь-яка відмінність, виключення, обмеження або перевага, що заперечує або зменшує рівне здійснення прав, може бути проявом дискримінації.

[Постанова КМУ від 17 червня 2022 року № 721](#) визначає, що з усіма військовополоненими поведуться однаково, без будь-якої дискримінації за ознаками раси, національності, релігії чи віросповідання, політичних переконань або за іншими аналогічними ознаками, за винятком випадків привілейованого режиму, який може бути встановлений з причин стану їхнього здоров'я, віку чи професійної кваліфікації.

7. Право на свободу світогляду і віросповідання (ст. 9 ЄКПЛ)

Право на свободу світогляду та віросповідання стосується права мати переконання і права його сповідувати:

- а) Право мати будь-яке переконання (релігійне чи ні) у своєму серці й не змінювати релігію або переконання. Це право абсолютне і безумовне; держава не може в нього втручатися, наприклад, наказуючи особі, у що вона має вірити, або вживаючи заходів, спрямованих на примусову зміну переконань.
- б) Право сповідувати своє вірування самому і приватно, а також практикувати його в громаді / колективі з іншими особами або

прилюдно. Це право не абсолютне: бо сповідання особою своїх релігійних переконань може мати наслідки для інших за різних обставин. Право визначає, що будь-яке обмеження сповідувати свою релігію або своє переконання має бути передбачене законом і необхідне в демократичному суспільстві для переслідування однієї чи кількох перелічених у ній законних цілей.

Сфера застосування права в умовах місць несвободи — свобода думки; свобода совісті; свобода переконання; усі питання щодо релігії та церкви; віросповідання; зміна релігії або переконань; богослужіння; ритуальні та релігійні обряди; релігійне навчання; релігійні організації (релігійні секти, сектантство); тощо.

[Постанова КМУ від 05 квітня 2022 р. № 413](#) встановлює, що об'єднання громадян та медіа, релігійні та благодійні організації можуть надавати допомогу військовополоненим щодо розподілу між ними посилок допомоги та матеріалів будь-якого походження, призначених для релігійних, освітніх чи розважальних цілей, а також для надання їм допомоги в організації дозвілля в межах таборів.

Військовополонені відправляють релігійні обряди індивідуально або в обладнаному з цією метою приміщенні (куточку). Начальник табору на прохання військовополонених сприяє запрошенню осіб, які мають право проводити богослужіння, відправляти релігійні таїнства та обряди, визначає місце, час та умови їх проведення. Відправлення релігійних таїнств та обрядів не повинне порушувати розпорядок дня, а також утискати права інших військовополонених, які утримуються в таборі.

Військовополонені не мають права, посилаючись на свої релігійні переконання, ухилятися від виконання своїх обов'язків, а також установлених вимог режиму тримання. Військовополоненим дозволяється мати при собі і користуватися релігійною літературою, предметами релігійного культу індивідуального користування для натільного або кишенькового носіння, крім саморобних та колючо-ріжучих предметів.

З метою представництва інтересів військовополонених перед адміністрацією табору, міжнародними організаціями, що будуть надавати допомогу військовополоненим, з їх числа шляхом таємного голосування кожні шість місяців обираються довірені особи. Довірені особи можуть бути переобрані за рішенням загальних зборів військовополонених. Довірені особи обираються в кожному таборі військовополонених. У кожній довіреної особи може бути кілька помічників, які обираються зі складу військовополонених.

Виявлення випадків порушення права на світогляд та віросповідання. Основні порушення такі:

- ▶ відсутність доступу до богослужіння та релігійних обрядів;
- ▶ відсутність місця, часу та інших умов проведення богослужіння, обряду або церемонії;
- ▶ примушування до сповідання релігії;
- ▶ нерівність у правах у проведенні богослужінь, обрядів або церемоній.

Інформація про порушення може бути отримана під час інтерв'ю із військовополоненими та огляду території та приміщень табору, вивчення журналів обліку відвідувань, наказ про затвердження довірчої особи тощо.

8. Право на ефективні засоби юридичного захисту (ст. 13 ЄКПЛ)

Кожен, чії права та свободи порушено має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення вчинили особи, які виконували свої офіційні повноваження. Склад права на ефективний засіб юридичного захисту визначає право на подання скарги до державних органів у разі порушення ними прав та свобод, а також розгляд такої скарги по суті. До того ж наявність засобу юридичного захисту також розуміється як забезпечення можливості на отримання відшкодування в разі заподіяння шкоди у вигляді порушених прав.

Сфера застосування права на ефективні засоби юридичного захисту:

- ▶ право на оскарження;
- ▶ доступність засобу юридичного захисту;
- ▶ право на відновлення порушених прав;
- ▶ право на відшкодування за порушене право;
- ▶ наявність практичної можливості отримати відшкодування.

[Постанова КМУ від 17 червня 2022 року № 721](#) регламентує допуск територію таборів або дільниць для тримання військовополонених захисників — за наявності документа, що посвідчує особу, та одного з документів, визначених [статтею 50](#) КПК. Відвідування зазначеними особами військовополонених відбувається з 8 до 20 години.

[Постанова КМУ від 05 квітня 2022 р. № 413](#) «Про затвердження Порядку тримання військовополонених» визначає право військовополонених особисто або через довірену особу звертатися до адміністрації табору, Мін'юсту чи держави-покровительки з клопотанням (заявою,

скаргою) щодо умов їх тримання в таборі. Якщо в клопотанні (заяві, скарзі) містяться вимоги або пропозиції, які може виконати адміністрація табору на місці, їх розглядають і виконують у встановленому законодавством порядку. Такі клопотання (заяви, скарги) надсилають адресатові, а до клопотань (заяв, скарг) адміністрація табору долучає довідку про вжиті заходи. Про результати розгляду клопотань (заяв, скарг) і вжиті заходи повідомляють військовополоненого під підпис.

Військовополоненому гарантується право на правову допомогу, конфіденційні юридичні консультації із захисником (захисниками) в кримінальному провадженні, адвокатом (адвокатами), законним представником (законними представниками), який (які) представляє (представляють) особу під час розгляду справ у суді, у порядку, визначеному для осіб, які тримаються під вартою. У разі коли військовополонений — учасник кримінального провадження, йому гарантується можливість користуватися відповідними правами, визначеними [КПК](#).

[Додатковий протокол до ЖК](#) встановлює основні гарантії для осіб, які перебувають під владою сторони, що бере участь у конфлікті. Заборонені й будуть залишатися забороненими в будь-який час і в будь-якому місці такі дії, незалежно від того, чинять їх представники цивільних чи воєнних органів: насильство над життям, здоров'ям і фізичним та психічним станом осіб (вбивство; катування всіх видів — фізичні чи психічні; тілесні покарання; каліцтво; знущання над людською гідністю, зокрема принизливе й образливе поведіння, примус до проституції чи непристойне посягання в будь-якій його формі; взяття заручників; колективне покарання; і погрози вчинити будь-яку з вищезазначених дій.

Будь-яка особа, що піддається арештові, затриманню або інтернуванню за дії, пов'язані зі збройним конфліктом, має бути невідкладно проінформована зрозумілою їй мовою про причини вжиття таких заходів, за винятком випадків арешту або затримання за кримінальні правопорушення. Такі особи повинні бути звільнені в найкоротший строк і в будь-якому разі, як тільки обставини, що виправдовують арешт, затримання чи інтернування, стали недійсними.

Особі, визнаній винною у скоєнні кримінального правопорушення, пов'язаного зі збройним конфліктом, не може бути ухвалений жоден вирок, і вона не може бути піддана жодному покаранню, крім як за постановою неупередженого й відповідним чином створеного суду, що додержує загальновизнаних принципів звичайного судочинства, які охоплюють таке:

- a) процедура повинна передбачати, щоб обвинувачений був без затримки проінформований про деталі правопорушення, що ставиться йому за вину, й надавати звинуваченому до і під час суду всі необхідні права та засоби захисту;
- b) жодна особа не може бути засуджена за правопорушення, крім як на підставі кримінальної відповідальності;
- c) жодна особа не може бути звинувачена у скоєнні кримінального правопорушення або засуджена за нього на підставі будь-якої дії чи бездіяльності, які не становлять кримінальне правопорушення згідно з нормами національного законодавства або міжнародного права, дія яких поширювалася на цю особу під час вчинення такої дії чи бездіяльності; також не може накладатися суворіше покарання, ніж те, яке було застосоване в той час, коли скоєно це кримінальне правопорушення, якщо після нього закон встановлює легше покарання, то дія його поширюється й на цього правопорушника;
- d) кожний, кому пред'являють звинувачення у правопорушенні, вважається невинним доти, доки його вина не буде доведена за законом;
- e) кожний, кому пред'являють звинувачення в правопорушенні, має право на судовий розгляд за його присутності;
- f) жодна особа не може бути примушена до надання свідчень про-ти самої себе або визнання себе винною;
- g) кожний, кому пред'являють звинувачення в правопорушенні, має право допитувати свідків, які дають свідчення проти нього, або вимагати, щоб свідки були допитані, а також право на ви-клик і допит свідків на його користь на тих самих умовах, що й для свідків, які дають свідчення проти нього;
- h) жодну особу не може переслідувати або карати та ж сторона за правопорушення, за яке згідно з тим самим законом і судовою процедурою цій особі раніше був ухвалений вирок, що виправ-довує чи засуджує її;
- i) кожний, хто переслідуваний у судовому порядку за правопору-шення, має право на те, щоб вирок суду був оголошений публічно;
- j) під час ухвалення вироку засудженому мають повідомляти про його право на оскарження в судовому чи іншому порядку, а також про строк, протягом якого він може скористатися цим правом.

Жінки, свобода яких обмежується з причин, пов'язаних зі збройним конфліктом, утримуються в приміщеннях, відокремлених від приміщень для чоловіків. Вони перебувають під безпосереднім наглядом жінок. Однак у разі, коли затримуються чи інтернуються сім'ї, їх, по змозі, розміщують в одному й тому самому місці й утримують як окремі сім'ї.

Особи, які піддаються арештові, затриманню чи інтернуванню з причин, пов'язаних зі збройним конфліктом, користуються захистом, передбаченим цією статтею, до їх остаточного звільнення, репатріації чи влаштування навіть після закінчення збройного конфлікту. Щоб уникнути будь-якого сумніву щодо переслідування осіб, яких звинувачують у скоєнні воєнних злочинів або в злочинах проти людства, та суду над ними, застосовують такі принципи:

- а) осіб, яких звинувачують у таких злочинах, мають переслідувати й передавати до суду згідно із чинними нормами міжнародного права; і
- б) будь-які особи, користуються названою ЖК, незалежно від того, становлять чи ні злочини, в яких їх звинувачують, серйозне порушення.

Виявлення випадків порушення права на ефективний спосіб захисту. Основні порушення такі:

- ▶ неможливість отримувати послуги адвокатів для захисту своїх прав;
- ▶ відсутність належної правової інформації в установі (зокрема, контактів та інформації про повноваження центрів безоплатної правової допомоги, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, відповідних органів прокуратури тощо на інформаційних стендах; нормативно-правових актів та пам'яток про права та обов'язки в бібліотеці тощо);
- ▶ непроведення роз'яснювальної роботи про умови та порядок перебування в місці несвободи тощо;
- ▶ неможливість оскарження дій та рішень адміністрації, подання судових оскаржень, заяв та звернень;
- ▶ непроведення розслідувань за зверненнями про порушення прав тощо.

Інформація про порушення може бути отримана під час інтерв'ю з військовополоненими, вивчення книги реєстрації письмових скарг і обліку особистого прийому адміністрацією військовополонених та ін-

ших громадян, особові справи з долученням розписок про отримання відповідей на скарги, звернення та запити, журнали обліку відвідувань тощо.

9. Право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю (ст. 1 Протокол 1 ЄКПЛ)

Сфера застосування права в місцях несвободи — усе «власне» майно особи.

Постанова КМУ від 17 червня 2022 року № 721 регламентує, що всі речі та предмети особистого користування військовополонених з моменту потрапляння в полон, зокрема засоби індивідуального захисту, знаки розрізнення та державної належності, нагороди, відзнаки, предмети обмундирування і харчування, грошові суми та предмети, що мають суб'єктивну цінність (крім зброї, військового спорядження та бойових документів), залишаються у власності військовополонених. Виняток становлять випадки, коли вилучення зазначених предметів та речей необхідне для забезпечення безпеки військовополонених. У такому разі вилучення відбувається лише за розпорядженням командира підрозділу, особовий склад якого захопив військовополоненого, після складення акта і видачі військовополоненому розписки з розбірливо зазначеними в ній посадою, військовим званням, прізвищем, ім'ям та по батькові (за наявності) особи, яка видала таку розписку.

Усі зазначені в розписці речі, а також грошові суми повинні бути повернуті військовополоненим після закінчення їхнього полону в тому вигляді, в якому вони були вилучені. Військовополонені завжди повинні мати при собі документи, що посвідчують особу. Військовополоненим дозволяється носіння нагород, знаків розрізнення та шевронів.

Військовополонені мають право за кошти, що розміщені на їхніх особистих рахунках, передплачувати і одержувати газети, журнали, інші періодичні видання без обмеження їх кількості. На кожного військовополоненого відкривається особистий рахунок, що містить відомості про суми, які необхідно виплатити, або суми, отримані як аванс грошового забезпечення, оплату за працю або з інших джерел, суми в національній валюті України, які були вилучені, а також суми, вилучені та конвертовані на його прохання в іншу валюту. Крім того, особистий рахунок повинен містити відомості про кошти, які видані військовополоненому готівкою або в іншій аналогічній формі, виплати, проведені від його імені та на його прохання. Перекази коштів військовополонених проводяться

відповідно до [статті 63](#) ЖК. Усім військовополоненим виплачують щомісячний аванс грошового забезпечення у розмірах, що визначені [статтею 60](#) ЖК для відповідних категорій, який конвертується в національну валюту України. Щомісячні аванси грошового забезпечення, які видають військовополоненим, вважаються авансами, виданими державою, до якої вони належать. Такі аванси та інші виплати погоджуються між сторонами конфлікту (заінтересованими державами) після закінчення бойових дій. Представники держави-покровительки під час відвідування табору також мають право перевірити зазначені рахунки.

[Постанова КМУ від 05 квітня 2022 р. № 413](#) «Про затвердження Порядку тримання військовополонених» встановлює, що з початком бойових дій на державному рівні може встановлюватися максимальна сума грошей, яку військовополоненим дозволяється мати при собі, готівкою або в іншій аналогічній формі. Надлишкова сума, яку військовополонені мали при собі і яку вилучено чи здано добровільно, зараховується на їхні особисті рахунки разом з будь-якими іншими грошовими сумами. Військовополоненим виплачують додаткове грошове забезпечення, яке надійшло від держави, до якої вони належать, за умови, що такі суми однакові для кожного військовополоненого однієї категорії. Таке грошове забезпечення також зараховують на особистий рахунок військовополоненого.

Військовополоненим за встановленими відповідними правилами можуть надавати можливість придбавати послуги та речі за межами табору. Платять за такі послуги та придбані речі особисто військовополонені або адміністрація табору, яка після цього зараховує їх на особисті рахунки військовополонених. Військовополонені завжди можуть ознайомитись зі своїми особистими рахунками та отримати копії рахунків. Представники держави-покровительки під час відвідування табору також мають право перевірити зазначені рахунки. Біля кожного запису в особистому рахунку військовополонений або довірена особа, яка діє від його імені, ставить свій підпис. У разі переведення військовополоненого з одного табору до іншого з ним переводиться його особистий рахунок. Під час передачі військовополоненого іншій державі грошові суми, які йому належать, також передають. На всі інші кошти, які залишаються на кредиті рахунків військовополонених, вони одержують відповідне свідоцтво.

Списки, що містять усі дані про всіх військовополонених, перебування яких у полоні закінчилося у зв'язку з репатріацією, звільненням,

втечею, смертю чи в іншому випадку, із зазначенням розміру їх кредитного сальдо надсилають через державу-покровительку урядові держави, до якої належать військовополонені. Кожен аркуш таких списків за свідчує начальник табору.

У разі складення померлим військовополоненим заповіту, заповіт мають без затримок передавати до держави-покровительки, а засвідчені його копії — до Національного інформаційного бюро. Заповіти повинні складати військовополонені так, щоб вони відповідали вимогам визнання їх дійсними згідно з вимогами законодавства держави, до якої належать військовополонені.

Виявлення випадків порушення права на володіння, користування і розпорядження майном. Основні порушення такі:

- ▶ неможливість отримувати та вільно розпоряджатися власними коштами;
- ▶ незабезпечення можливості заповідати, складати заповіт;
- ▶ неможливість отримувати та використовувати кошти на рахунках;
- ▶ неможливість отримати та вільно розпоряджатися власною заробітною платою;
- ▶ неможливість використовувати власні речі;
- ▶ заборона носити нагороди, знаки розрізнення та шеврони тощо.

Інформація про порушення може бути отримана під час інтерв'ю з військовополоненими, ознайомлення з особовими рахунками, чеками на придбання товарів та отримання послуг, отримання фінансової довідки, реєстр заповітів та факт передачі до відповідних органів тощо.

3.4. Особливості проведення інтерв'ю із військовополоненими

Бесіда з військовополоненими проводиться зрозумілою для них мовою, без стереотипів.

Починати спілкування необхідно з представлення та вказівки мети відвідування, розкриття повноважень. Спершу необхідно запитати у військовополоненого, чи бажає він спілкуватись і відповідати на запитання, наголосити на конфіденційності розмови. Запитати, чи зруч-

но розмовникові розмовляти, чи немає перешкод або загрози протидії адміністрації, а також чи бажає він спілкуватися наодинці чи при інших.

Необхідно пам'ятати, що за вимогами Женевської конвенції військовополонений зобов'язаний повідомити лише свої прізвище, ім'я та по батькові, військове звання, дату народження і особистий номер або, якщо нема зазначених відомостей, іншу рівноцінну інформацію. Це може стати однією з підстав для відмови в спілкування, тому варто нагадати мандат монітора.

Після отримання згоди, продовжуйте інтерв'ювання. Не рекомендується залучати до послуг перекладача осіб, які працюють у таборі або дільниці. З особами, які користуються мовою жестів, можна використовувати спілкування шляхом обміну записками. Можливо використовувати програмне забезпечення, в обладнанні, що використовує монітор, зокрема гугол-перекладач.

До співрозмовника необхідно звертатися на «ви», на ім'я та по батькові, або «пан / пані» з додаванням імені особи військовополоненого. Під час спілкування необхідно уникати слів та словосполучень, що визначає їхній статус та стосунок до країни-агресора. Пам'ятайте, що ваш мандат — дотримання прав людини.

Монітор зобов'язаний попередити співрозмовника, що він не несе відповідальності за повідомлення про скоєння злочину чи іншого правопорушення, як безпосередньо стосовно нього, так і щодо інших осіб.

Деяких військовополонених можуть притягати до кримінальної відповідальності. Абсолютно забороняється запитувати військовополоненого про скоєний ним злочин, про потерпілу особу та співучасників злочину. Пам'ятати про дотримання принципу недискримінації та не з'ясовувати (без реальної необхідності реагування на порушення прав людини) соціальний стан, національність, віросповідання, а також не запитувати інформацію, що має конфіденційний характер (сексуальні уподобання та орієнтацію), щодо близьких родичів (матері, батька, дружини/чоловіка, дітей), а також інформацію, яка не стосується порушених ним питань дотримання прав та свобод. Під час спілкування необхідно уникати обговорення з співрозмовником ходу попереднього дізнання, досудового слідства або судового розгляду, не давати оцінку процесуальним діям та судовому рішенню. Разом із тим необхідно роз'яснити кримінально-процесуальні права та можливості оскарження.

Якщо військовополонений перебуває в збудженому (агресивному) стані, висловлює образи та погрози в бік адміністрації, необхідно за-

пропонувати йому заспокоїтись, а вже потім розпочинати чи продовжувати спілкування. У разі продовження таких дій співрозмовником, необхідно роз'яснити неможливість реагування без з'ясування причин такої поведінки та попередити, що в разі продовження поведінки, монітор може припинити таке спілкування.

Якщо засуджений перебуває в ДПК, необхідно на початку бесіди (інтерв'ю) встановити причину його поміщення до таких приміщень шляхом вивчення матеріалів справи про накладення стягнення.

Під час отримання інформації про порушення прав і свобод військовополонених, моніторові необхідно зафіксувати час, місце та обставини скоєння порушення, норму права, яку порушено, коло осіб, причетних до цього, а також можливі докази (наявність свідків та очевидців, документів тощо).

Не підлягає фіксації інформація у вигляді припущень чи здогадок особи, з якою спілкується монітор, а також інформація, отримана з неперевірених джерел (чуток, пліток) тощо. Якщо інформація отримана не з прямих джерел — монітор фіксує спосіб, яким вона була отримана.

Якщо спілкування ведеться одночасно з кількома військовополоненими, монітор дає можливість висловитися кожному з співрозмовників по черзі.

Не допускається форма психологічного або будь-якого іншого тиску чи приниження осіб, що тримаються в установі з метою отримання необхідної для монітора інформації.

Необхідно попереджати військовополонених, що інформація, яку вони повідомляють монітора, буде перевірятися шляхом витребування в адміністрації установи необхідних для цього документів, а також шляхом вивчення його особової справи, матеріалів про накладення стягнення та інших документів.

Якщо порушення прав військовополоненого відбулося в іншому місці, необхідно з'ясувати місце та обставини, за яких воно трапилося.

Якщо військовополонений повідомив про обставини скоєння ним або іншими військового / воєнного злочину (обстріл цивільного населення та/або цивільних об'єктів, використання зброї невибіркової дії, використання цивільних осіб як живих щитів, використання форми / знаків розрізнення Збройних Сил, використання машин швидкої допомоги для перевезення зброї / боєприпасів тощо), зафіксуйте для офіційного передачі інформації до органів прокуратури (в рамках документування воєнних злочинів).

Під час спілкування із військовополоненими моніторіві забороняється висловлювати своє упереджене ставлення до окремих військовополонених чи представників адміністрації установи, повідомляти їм про результати попередніх перевірок, що потягли за собою звільнення та притягнення до дисциплінарної відповідальності посадових осіб установи тощо.

Не допускається проведення бесід із військовополоненими під час визначеного розпорядком дня установи часу, відведеного для безперервного сну. Також не рекомендується проводити спілкування (інтерв'ю) під час споживання їжі, миття в лазні тощо, що може порушити їхні права.

Забороняється давати обіцянки приватного характеру, які виходять за межі мандата та порушують норми закону.

3.5. Огляд приміщень

Під час проведення відвідування використовується «Орієнтовний маршрут відвідування», що становить схему руху моніторингової групи під час НПМ-відвідування установи (Додаток 2).

У таборах та дільницях, у яких тримаються військовополонені, що набули інвалідність, адміністрація цих установ створює умови для задоволення особливих потреб таких військовополонених. У разі необхідності будівлі та приміщення таборів та дільниць обладнують відповідними конструкційними елементами.

Розділ XXXIV, «Особливості тримання та обліку військовополонених в дільницях для тримання військовополонених», Правил внутрішнього розпорядку УВП регламентує, що військовополонених тримають у маломісних (від 2 до 6 осіб) або загальних (від 7 осіб і більше) ізольованих жилих приміщеннях (камерах).

Військовополонені щодня по чергово прибирають жилі приміщення (камери) з миттям підлоги та провітрюванням. Військовополонені мають право на щоденну прогулянку тривалістю одна година. Щоденні прогулянки військовополонених проводяться на спеціально обладнаному майданчику, розташованому на території дільниці для тримання військовополонених. У дільниці для тримання військовополонених організовується розпорядок дня, що затверджується наказом начальника установи виконання покарань. Розпорядок дня, виготовлений

друкарським способом, вивішується в усіх приміщеннях (камерах), де перебувають військовополонені.

Огляд приміщень та території таборів охоплює:

контрольно-пропускний пункт (КПП); відділення КДіР; чергову частину установи; ДПК, прогулянкові дворики; житлову зону; харчоблок та їдальню; лазне-пральний комплекс (лазню); дільниці індивідуальної роботи та адаптації; медичну частину; приміщення для телефонних переговорів; кімнати психоемоційного розвантаження; кімнати сповідання релігій та зустріч із представниками різних конфесій; кімнати побачень; виробничу зону (майстерні, цехи, сільськогосподарські та промислові об'єкти); кімнати прийому громадян, передач, крамницю; дільницю відправки тощо.

У таборах виділяються дві ізольовані зони: житлова — для розміщення військовополонених, виробнича — для виконання ними роботи, а також ізольовані структурні дільниці: для карантину та діагностики, проведення індивідуальної роботи та адаптації, посиленого контролю та відправки.

Військовополонені, що прибули до табору, тримаються в дільниці карантину та діагностики, після чого їх розподіляють між дільницями індивідуальної роботи та адаптації. Строк перебування в дільниці КДіР становить чотирнадцять діб.

Військовополонених у дільницях індивідуальної роботи та адаптації розподіляють між відділеннями. У дільниці посиленого контролю військовополонені відбувають дисциплінарне стягнення у вигляді арешту. Тримання в дільниці посиленого контролю одиночне. На території виробничої зони обладнують виробничі об'єкти, на яких можуть працювати військовополонені.

Для забезпечення життєдіяльності військовополонених у таборах обладнують приміщення для розміщення військовополонених, лазню, їдальню, пральню, медичну частину, приміщення для карантину та діагностики, кухню, пекарню, штаб, майстерні для ремонту взуття та одягу, крамницю тощо. У всіх таборах відкривають крамниці, в яких військовополонені можуть купувати продукти харчування, мило, тютюн та предмети першої необхідності. Розцінка товарів не повинна перевищувати ринкових цін.

Охороняють військовополонених підрозділи охорони таборів. Підтримують порядок серед військовополонених та забезпечують режим тримання підрозділи нагляду таборів. Організовує охорону та забез-

печує режим тримання персонал таборів відповідно до законодавства України з урахуванням вимог цього Порядку.

Проїзд на територію таборів персоналові таборів та іншим особам на власному транспорті заборонено.

Виведення, повернення військовополонених для виконання робіт на територію та з території виробничої зони проводиться під контролем персоналу таборів.

У таборах та дільницях застосовують технічні засоби нагляду і контролю відповідно до наказу Міністерства юстиції України від 07.09.2023 № 3204/5 «Про внесення змін до наказу Міністерства юстиції України від 26 червня 2018 року № 2025/5» щодо «Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю у слідчих ізоляторах, виправних та виховних колоніях Державної кримінально-виконавчої служби України»¹¹, про що на видному / доступному місці має бути оповіщення.

Відеокамери встановлюють:

- ▶ у внутрішній та зовнішній заборонених зонах; у приміщеннях чергової частини, чергової варти, центру спостереження, а також місцях несення служби персоналом; на КПП з пропуску людей і транспорту, КПП між житловою та виробничою зонами; на території житлової та виробничої зон виправної колонії; біля входу, у коридорах, на сходових клітинах, у службових та підсобних приміщеннях адміністративного будинку, будинків режимного призначення, структурних дільниць та секторів; у підземних та надземних переходах, прогулянкових двориках; у жилих та камерних приміщеннях; у кімнатах для проведення побачень; по огорожі дільниці; у кімнатах прийому та видачі посилок і передач; в автомобілях спеціалізованого призначення для перевезення військовополонених.

Кут огляду відеокамер не повинен охоплювати санітарні вузли та душові. Нагляд та контроль за допомогою відеокамер веде персонал табору однієї статі з військовополоненими. [Забороняється використання](#) відеокамер та портативних відеореєстраторів у лазнях, роздягальнях, душових і туалетних кімнатах, приміщеннях (камерах), у яких проводяться медичні обстеження (огляди) військовополонених, особистий обшук з роздяганням, та в кімнатах проведення тривалих побачень, якщо такі влаштовуються.

¹¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1594-23#Text>.

Для військовополонених у таборах створюють належні побутові умови. Військовополонених розміщують в освітлених спальних приміщеннях, у яких наявне опалення та які відповідають нормам площі, об'єму повітря.

У таких приміщеннях забезпечують належні санітарні умови та додержання протипожежних заходів. Військовополонених жінок розміщують в окремих спальних приміщеннях.

У всіх приміщеннях кожного дня згідно з графіками військовополонені проводять прибирання з миттям підлоги та провітрюванням.

Прогулянкові дворики

З метою проведення прогулянок облаштовують прогулянкові дворики. Для військовополонених, які тримаються в ДПК, у прогулянкових двориках встановлюють перекладину і бруси, лавку, яка надійно кріпиться до підлоги, а також, по змозі, стіл для гри в настільний теніс, велотренажер, кардіотренажер, силовий тренажер.

Для решти військовополонених мають облаштовувати спортивні майданчики. Прогулянкові дворики необхідно обладнати так, щоб нічого не перешкоджало природному освітленню, а також козирком для захисту від атмосферних опадів.

Адміністрація установи повинна створити належні умови для проведення прогулянки:

- ▶ фактурне покриття «під шубу» має бути замінене на гладку цементну суміш;
- ▶ прогулянкові двори повинні бути обладнані дашком від атмосферних опадів (1/3 площі двору), водостоком, лавками для сидіння;
- ▶ можливість (інвентар) для того, щоб не менше ніж годину щодня займатися фізичними вправами просто неба;
- ▶ для засуджених, які утримуються в ДПК, площа прогулянкових дворів має бути не менше ніж 3 м² на одну особу, мінімальний розмір двору — 12 м², великих дворів — не менше ніж 30 м².
- ▶ у будь-якому разі, внутрішній режим мусить надавати всім ув'язненим можливість проводити в день стільки часу за межами своїх камер, скільки необхідно для нормальної людської та соціальної взаємодії ([пункт 25.2 Європейських пенітенціарних правил](#)).

Кімнати для проведення короткострокових побачень у відкритих умовах

У кімнаті встановлюють окремі столи та стільці. Столи та стільці прикріплюють наглухо до підлоги. Стіл для молодшого інспектора чергової зміни розташовується на виході з кімнати. Якщо нема стола для молодшого інспектора чергової зміни, контроль за проведенням побачень ведеться за допомогою камер відеоспостереження.

Приміщення для віросповідання

Засуджені, що відправляють релігійні обряди індивідуально в камерах ДПК або в обладнаних для цих цілей приміщеннях з дотриманням вимог роздільного тримання. Якщо нема окремих приміщень для вірян кількох релігійних конфесій, обряди проводять в одному приміщенні за графіком. У такому приміщенні передбачається можливість тимчасового розміщення предметів культу на період обряду.

3.6. Підбиття підсумків за участю керівництва

Після проведення моніторингового відвідування, група має обов'язково зустрітися з начальником місця несвободи або його заступником для підбиття підсумків. Під час зустрічі необхідно повідомити керівництво місця несвободи про попередні результати відвідування, загальну інформацію про хід перевірки та основні зауваження, які виявила моніторингова група в ході своєї роботи. Починати підсумки варто з виконання попередніх рекомендацій щодо усунення виявлених недоліків, виявлені позитивні моменти, після чого переходити до виявлених порушень.

Необхідно роз'яснити як запобігати порушенням прав людини, довести про наявність передових практик, які можна запровадити та використовуються в інших таборах, повідомити про звіти та вимоги МКЧХ.

Наприкінці зустрічі потрібно подякувати керівникові за сприяння в проведенні перевірки. Повідомити, що для опрацювання та вивчення отриманої інформації потрібен час і орієнтовно протягом місяця установі буде скерований розширений звіт із зазначенням виявлених недоліків та пропозицій щодо їх усунення. Також надати інформацію, що звіт із відповідними рекомендаціями *за наявності підстав*, може бути

направлений до відома та реагування в межах компетенції до органів державної влади, до органів місцевого самоврядування відповідної територіальної громади, іншим органам, організаціям, установам, підприємствам незалежно від форми власності та підпорядкування.

З урахуванням результатів відвідування НПМ Уповноважений (керівник Секретаріату, представник Уповноваженого НПМ, директор Департаменту НПМ) вносить до органів державної влади, державним органам, підприємствам, установам, організаціям незалежно від форми власності пропозиції щодо запобігання катуванням та іншим жорстоким, нелюдським або таким, що принижують гідність, видам поводження та покарання. З метою усунення виявлених відвідуванням НПМ порушень прав і свобод людини і громадянина Департамент НПМ, регіональне представництво Уповноваженого готують і подають на підпис Уповноваженому подання для внесення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадовим і службовим особам. У разі виявлення в ході відвідування НПМ необхідності розв'язання питання про відповідність до Конституції України (конституційності) закону України чи іншого правового акта Верховної Ради України, акта Президента України та Кабінету Міністрів України, правового акта Автономної Республіки Крим, офіційного тлумачення Конституції України Департамент НПМ, регіональне представництво Уповноваженого готують і Департамент НПМ подає на підпис Уповноваженому конституційне подання Уповноваженого для внесення до Конституційного Суду України. За наявності достатніх підстав за фактами виявлених за результатами відвідування НПМ порушень та недоліків Департамент НПМ, регіональне представництво Уповноваженого готують і подають на підпис Уповноваженому (керівникові Секретаріату Уповноваженого, представникові Уповноваженого НПМ, директорів Департаменту НПМ) листи до органів державної влади, місцевого самоврядування, організацій, установ, підприємств про ініціювання порушення дисциплінарних проваджень, проваджень у справах про адміністративні правопорушення, кримінальних проваджень, проведення перевірок, ревізій, аудитів підпорядкованих і підконтрольних органів, організацій, установ, підприємств, реалізації інших повноважень Уповноваженого.

Попередити керівництво, що за наслідком складання звіту буде встановлений строк для реагування та надання відповіді. У разі невиконання

законних вимог Уповноваженого або представників, Уповноваженого працівник Секретаріату Уповноваженого або представник Уповноваженого складає протокол про адміністративне правопорушення [за ст. 188–40 Кодексу України про адміністративні правопорушення](#).

За результатами відвідування інформація (пресреліз) про виявлені порушення прав людини і громадянина оприлюднюється на офіційному сайті Уповноваженого або іншим способом протягом трьох робочих днів з дня закінчення відвідування.

Звіт відвідування НПМ після погодження Уповноваженим доповідної записки оприлюднюють на офіційному сайті Уповноваженого з дотримання вимог чинного законодавства про захист персональних даних.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1 Алгоритм дій у разі виявлення ознак неналежного поведження

Під час моніторингового відвідування головне джерело інформації про порушення — конфіденційне інтерв'ю з військовополоненими, а також їх матеріали особових справ, службових перевірок, журнали та книги обліку, медична документація. З метою виявлення фактів неналежного поведження та видів покарань також проводять візуальний огляд військовополонених, щоб виявити тілесні ушкодження. Необхідно зробити детальний опис ушкоджень та обставин їх отримання, провести фотофіксацію (з їх дозволу).

Моніторингова група перевіряє наявну інформацію в службовій документації щодо обставин та умов отримання тілесного ушкодження.

Аналізує:

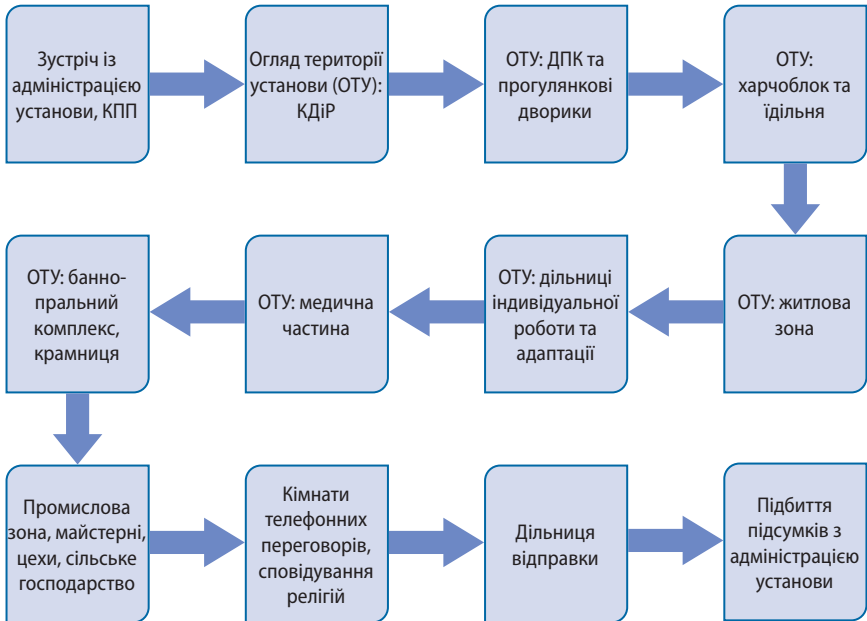
- ▶ медичну документацію на факт належної фіксації;
- ▶ факт повідомлення медичним працівником керівництва місця несвободи, а керівництвом про виявлення тілесних ушкоджень прокурора та чи зафіксовано це в Журналі обліку виявлених тілесних ушкоджень у осіб, які прибули до пенітенціарної установи;
- ▶ факт фіксації отримання травми в КоЗП та чи проводилася службова перевірка.

Перевірці підлягають також Журнал обліку рапортів про порушення режиму та інших повідомлень про правопорушення, Журнал обліку військовополонених, які перебувають у закладах охорони здоров'я, Журнал обліку перевірок осіб, які перебувають у закладах охорони здоров'я.

Фіксація монітором факту виявлення неналежного поведження залежить від суб'єкта, що спричинив тілесні ушкодження.

ДОДАТОК 2

Орієнтовний маршрут відвідування

ДОДАТОК 3

Анкета для спілкування з військовополоненими

- ▶ Ставити відкриті та загальні питання, щоб налагодити зв'язок: скільки військовополонений перебуває в таборі, чи перебував до цього в дільниці або іншому таборі. Якщо військовополонений може порівняти цей табір з іншим або дільницею — запитати його про це.
- ▶ Запитати, як проходить день військовополоненого. Під час розповіді можна перейти до конкретніших питань: які події відбулися, що незвичне в чинному порядку на його думку?
- ▶ Чи виникають конфлікти ситуації між військовополоненими і як вони вирішуються, яка роль адміністрації в цьому? Чи застосовувалися до них дисциплінарні стягнення, за які проступки? Чи існує можливість уникнути покарання, оскарження рішення адміністрації, можливість та якість отримання правової допомоги?
- ▶ За які вчинки надає заохочення адміністрація?
- ▶ Як військовополонений розуміє поняття «жорстоке поводження»? Якщо військовополонений повідомляє про випадки жорстокого поводження, варто поставити питання, чи готовий він підтвердити свої слова при представниках правоохоронних органів (прокуратури)? І подати відповідну заяву. У разі відмови інформація має бути зафіксована на конфіденційній основі для організації подальшої перевірки.
- ▶ Чи має особа доступ до інформації та контакту з зовнішнім світом (надання побачень; який порядок надання телефонних розмов; отримання посилок, передач; листування)? У відвертій розмові варто запитати, чи знає співрозмовник про випадки порушення прав інших військовополонених, якщо так — попросити конкретнішу інформацію або назвати осіб, з якими можна про це поговорити. Чи забезпечений роботою, скільки часу триває робочий день, охорона праці? Чи є індивідуальне спальне місце та умови проживання (описати)? Чи існує можливість відвідувати лазню (яка періодичність)? Як організовано прання та заміна постільних речей та одягу й білизни?
- ▶ На окремі питання варто дати кілька відповідей на вибір особи — питання щодо забезпечення харчуванням, комуналь-

но-побутовими послугами, доступом до свіжого повітря (скільки часу перебуває на повітрі).

Як організована медична допомога, доступ до лікаря, з яких питань йому надавали допомогу? Як часто проводиться санітарно-гігієнічна обробка місць загального користування?

- ▶ Запитати, що варто відвідати в установі та з ким поспілкуватися?

Додаток 4

Анкета фіксації результатів відвідування НПМ для цього типу місця несвободи

Карта спостереження

(заповнюють члени моніторингової групи)

Установа для моніторингу

_____ (найменування установи)

Дата «___» _____ 20__ року, час відвідування _____ (год, хв)

1. Керівництво установи

1	Керівник табору (спеціальне звання, П. І. Б.)	_____ _____ _____ _____ _____
2	Працівники установи, які присутні під час моніторингу (посада, спеціальне звання, П. І. Б.)	_____ _____ _____ _____ _____

Обставини, що перешкоджають проведенню моніторингу, вказати причини, пояснення керівництва установи _____

2. Загальна інформація про установу

Рік побудови установи _____;

Планове наповнення установи _____;

Кількість військовополонених на час моніторингу _____;

Кількість персоналу _____, з них атестованих _____.

3. Виявлення випадків катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує людську гідність, поводження чи покарання (ст. 3 ЄКПЛ)

Критерій оцінки	Відповідність до критерію	
Чи відомі військовополоненим випадки катування / жорстокого поводження? <i>(зазначити)</i>		
Візуальні ушкодження військовополонених <i>(якщо так, зазначити в окремих нотатках детальний опис ушкоджень та обставин їх зазнання, фотофіксація)</i>	так	немає
Наявність скарг військовополонених на катування, інші жорстокі, нелюдські або такі, що принижують гідність, види поводження під час перебування в установі	так	немає
Якщо так, зазначити які саме <i>(стислий зміст, конкретні факти)</i>	так	немає

Чи пов'язані скарги з незаконними діями службових або інших осіб (зазначити)	так	ні
Чи проходили постраждалий(лі) медичний огляд з метою фіксації тілесних ушкоджень (зазначити причини відмови)	так	ні
Чи погоджується постраждалий(лі) подати офіційну скаргу на неправомірні дії адміністрації установи? (зазначити причину відмови)	так	ні
Безпека співіснування військовополонених (зазначити)	під контролем персоналу	заходів не вживають
Проведення перевірок за випадками неправомірних дій персоналу тощо (зазначити)	так	ні

Чи проводять із військовополоненими індивідуальні роботи психолога, зокрема з належного поводження, самокерованої поведінки	так	ні
Чи трапляються конфлікти (бійки) між військовополоненими?		
Як часто? (зазначити)		
Як вирішуються можливі конфлікти між військовополоненими?		
(зазначити)		

Чи відомі військовополоненим випадки неправомірних дій з боку військовополонених чи персоналу?		
Які саме? (зазначити)		
Візуальні ушкодження військовополонених (зазначити)	зафіксовані	нема
Безпека співіснування військовополонених (зазначити)	задовільно	незадовільно

4. Дотримання права на свободу та особисту недоторканність (ст. 5 ЄКПЛ)

Наявність підстав для законного утримання (списки військовополонених та/або вирок суду для засуджених військовополонених). За наявності рішення про передачу військовополоненого, останнього негайно передають відповідному органу (зазначити)		

5. Право на достатній життєвий рівень, що охоплює достатнє харчування, одяг, житло (ст. 3 та/або 8 ЄКПЛ)

5.1. Зовнішній вигляд

Відповідність одягу та взуття за сезоном	відповідає	не відповідає
Стан одягу та взуття (можливість ремонту, зазначається)	задовільний	незадовільний
Зовнішній вигляд засуджених (охайність, чистота)		
Можливість прання натільної білизни та власного одягу (зазначається)		
Можливість зміни та ремонту одягу (зазначається)		
Графік роботи перукарні		
Графіки роботи швейної та взуттєвої майстерень		

5.2. Умови тримання військовополонених в таборах

Критерій оцінки	Дільниця карантину діагностики та розподілу	Дільниця розміщення (житлова)	Дільниця індивідуальної роботи та адаптації
* Умови тримання військовополонених у дільницях виправних колоній оцінюють за критеріями оцінки для табору для тримання військовополонених			
Наявність пристосованих приміщень			
Блок особистої гігієни:			
▶ роздягальня			
▶ душова з достатньою кількістю кабінок для миття			
▶ санітарний вузол			
Приміщення для тримання військовополонених:			
▶ кількість спальних приміщень			

Критерій оцінки	Дільниця карантину діагностики та розподілу	Дільниця розміщення (житлова)	Дільниця індивідуальної роботи та адаптації
▶ кількість ліжко-місць			
▶ тримається осіб			
▶ час тримання в карантині (14 діб)			
▶ кімната індивідуальної роботи			
▶ кімната для вживання їжі			
▶ кімната для зберігання особистих речей			
▶ кімната для зберігання особистих речей			
▶ побутова кімната			
▶ сушильня			
Санітарно-гігієнічний стан приміщень (азначається)			
Забезпечення необхідним інвентарем:			
▶ стан та наявність постільних речей			
▶ приліжкові тумбочки (1 на 2 особи) та табурети			
▶ побутові предмети			
Природне освітлення (достатнє для читання та писання)			
достатнє недостатнє на вікнах жалюзі			

Критерій оцінки	Дільниця карантину діагностики та розподілу	Дільниця розміщення (житлова)	Дільниця індивідуальної роботи та адаптації
Штучне освітлення: лампи-жарівки			
<i>справне</i> <i>несправне</i>			
Нічне освітлення			
<i>наявне</i> <i>потребує ремонту</i> <i>нема</i>			
Електромережі та електроприлади (розподільчі щити, побутові розетки, кип'ятильники, тощо)			
<i>впорядковані</i> <i>з порушенням ізоляції</i> <i>потребують ремонту</i>			
Вентиляція (стан зазначається)			
<i>примусова</i> <i>природна припливна</i> <i>доступ до свіжого повітря</i> <i>доступ відсутній</i>			
Вентиляція примусового типу (якщо наявна)			
<i>функціонує</i> <i>не функціонує</i>			
Опалення			
<i>централізоване</i> <i>власна котельня</i>			
<i>функціонує</i> <i>не функціонує (за сезоном)</i>			
<i>температурний режим</i> <i>(зазначається)</i>			
Туалет			
<i>обладнаний автоматичним зливом</i> <i>не обладнаний</i>			
<i>санітарно-гігієнічний стан</i> <i>(зазначається)</i>			

Критерій оцінки	Дільниця карантину діагностики та розподілу	Дільниця розміщення (житлова)	Дільниця індивідуальної роботи та адаптації
Умивальник (з розрахунку 1 кран на 10 осіб)			
<i>кількість, усього _____, достатня недостатня</i>			
Доступ до води			
<i>вода надходить постійно перекриває персонал відкритий доступ до питної води бачок для питної води</i>			
<i>санітарно-гігієнічний стан (зазначається)</i>			
Наявність постільних речей у кожного військовополоненого			
<i>матрац, подушка, ковдра 2 простирадла, наволочка</i>			
<i>стан постільної білизни, прання, прожарювання (зазначається)</i>			
Двори для прогулянок			
<i>упорядкованість території (зазначається)</i>			
<i>наявність спортивного майданчику та його обладнання (зазначається)</i>			
<i>стан порядку, чистота (своєчасність прибирання)</i>			
Наявність скарг на неналежні умови тримання <i>(короткий опис)</i>			

5.3. Харчування

Вартість харчування на одного військовополоненого на день:

Наявність меню на харчоблоці (їдальні) <i>(перспективне меню на 14 днів)</i>		
Можливість уживати їжу поза призначеним часом, у перервах між споживаннями їжі <i>(вказати як і де)</i>		
Органолептичні властивості їжі <i>(азначається)</i>	<i>задовільно</i>	<i>незадовільно</i>
Стан та якість питної води <i>(азначається)</i>	<i>задовільно</i>	<i>незадовільно</i>
Зберігання харчових продуктів <i>(аззначається)</i>	<i>задовільно</i>	<i>незадовільно</i>
Зовнішній вигляд працівників їдальні та кухні	<i>задовільно</i>	<i>незадовільно</i>
Дієтичне харчування <i>(аззначається)</i>	<i>надається</i>	<i>відсутнє</i>
Наявність скарг на погане харчування <i>(аззначається)</i>		
Харчоблок, кухня, підсобні приміщення		
загальний стан	<i>задовільно</i>	<i>незадовільно</i>
освітлення	<i>задовільно</i>	<i>незадовільно</i>
прибирання (оцінка чистоти)	<i>задовільно</i>	<i>незадовільно</i>
вентиляція	<i>задовільно</i>	<i>незадовільно</i>
температурний режим		

5.4. Одержання військовополоненими посилок (передач), робота крамниці

Кімната для приймання посилок / передач (наявність окремого приміщення, суміжного з приміщенням для відвідувачів, режим роботи)			
Обладнання кімнати	<i>стіл для перевірки вмісту передач, стілець</i>		
	<i>полиці для розкладання передач (стелаж стаціонарний)</i>		
	<i>терези з набором гир (ваги настільні)</i>		
	<i>тара: корзини, сумки для рознесення передач у камери</i>		
	<i>умивальник, дзеркало, мило та рушник</i>		
	<i>білі халати для персоналу</i>		
	<i>інструмент для перевірки вмісту передач</i>		
	<i>набір столових ножів та дощок для розробляння продуктів</i>		
Крамниця (наявність окремого ізольованого приміщення)			
Обладнання кімнати	<i>стіл для перевірки вмісту, стілець</i>		
	<i>полиці для розкладання товару (стелаж стаціонарний)</i>		
	<i>терези з набором гир (ваги настільні)</i>		
	<i>тара: корзини, сумки для рознесення товару в камери</i>		
	<i>умивальник, дзеркало, мило та рушник</i>		
	<i>білі халати для персоналу</i>		
	<i>інструмент для перевірки вмісту</i>		
	<i>набір столових ножів та дощок для розробляння продуктів</i>		
Санітарний стан приміщень та інвентарю (зазначається)			

<p>Наявність скарг громадян щодо організації прийом передач, скарг щодо роботи крамниці (основні проблеми)</p>	
---	--

5.5. Організація миття військовополонених та прання білизни

Організація миття військовополонених та прання білизни		
<p>Наявність графіка миття та прання білизни (пропускна спроможність лазні повинна забезпечувати не менше ніж 4-разове на місяць миття) щотижневе кількість часу миття на 1 особу нерегулярне не ведеться</p>		
<p>Якість прання білизни (зазначається)</p>	задовільна	низька
<p>Заміна постільної білизни щотижнева власна білизна</p>		
<p>Забезпеченість чистильно-миючими засобами (зазначається)</p>		
<p>Відповідність приміщень лазні до санітарних норм</p>	санітарний вузол: наявний відсутній	
	вентиляція: свіже повітря задуха сирість	
	освітлення: достатнє недостатнє	
	прибирання: графік прибирання (санітарний день) своєчасно брудно, засмічено	

Справність обладнання та інвентарю	душова з достатньою кількістю сіток для миття (<i>вказати кількість</i>)		
	регулювання тиску та температури води		
	безпеку користування інвентарем (<i>гумові килимки, справність електромереж тощо</i>)		
	кількість прожарювальних камер <i>потребує ремонту</i>		
	кількість пральних машин <i>потребує ремонту</i>		
	наявність прасувальних машин (прасок) <i>потребує ремонту</i>		
Приміщення, що потребують поточного ремонту (<i>вказується</i>)			
Наявність скарг військовополонених щодо побутового забезпечення (<i>основні питання</i>):			

6. Дотримання права на приватність (ст. 8 ЄКПЛ)

Відповідність встановлених систем відеоспостереження та нагляду		
<ul style="list-style-type: none"> ▶ інформування засуджених (ув'язнених) про ведення відеоспостереження ▶ постійний відеонагляд у камерах ▶ огляд відеокамери (спостережних вічок) охоплює санітарний вузол / душову кабінку (вказується)		

Відповідність приміщення для телефонних розмов, побачень		
<ul style="list-style-type: none">▶ окреме приміщення з відгородженими кабінами з переговорним пристроєм▶ надання приватних бесід▶ спільне приватне проживання в приміщенні готельного типу (зазначається)		
Доступ до листування		
<ul style="list-style-type: none">▶ забезпечується▶ наявність цензури кореспонденції (зазначається)		
Обладнання санітарних вузлів		
<ul style="list-style-type: none">▶ окрема кімната▶ відгороджений напівстійкою▶ не відгороджений		
Обладнання душових кабін у лазні		
<ul style="list-style-type: none">▶ окремі кабінки▶ не відгороджене місце		
Можливість зберігати особисті речі		
<ul style="list-style-type: none">▶ наявність кімнат та місць для зберігання особистих речей▶ доступ до особистих речей▶ можливість бути присутнім під час проведення обшуку▶ присутність інших осіб під час проведення обшуку з роздяганням (зазначається)		

Загальний висновок щодо дотримання права на приватність (зазначається)		
---	--	--

7. Дотримання права на правову допомогу та на ефективні заходи юридичного захисту (ст. 13 ЄКПЛ)

Доступ до захисника (адвоката)			
<ul style="list-style-type: none"> ▶ <i>обладнання кімнати для проведення побачень із захисником</i> ▶ <i>надання побачень без обмежень</i> ▶ <i>забезпечення приватності побачень</i> 			
Доступ до інформації про свої права	плани та заходи з правового виховання (в разі наявності)		
	наявність книг, брошур, нормативно-правових документів про права військовополонених		
	наявність інформаційних стендів про права військовополонених (плакати, стенди тощо)		
Сприяння адміністрації установи в отриманні документів, що стосуються військовополоненого (встановлення особи, передання інфо до Національного інформаційного бюро тощо)			
<ul style="list-style-type: none"> ▶ <i>надання копій у 5-денний строк</i> ▶ <i>вручення під розписку</i> ▶ <i>можливість зберігати при собі документи та їх копії, які були зроблені під час досудового розслідування (для засуджених військовополонених)</i> 			
Право на скаргу			
Можливість викладати пропозиції, заяви та скарги в усній або письмовій формі від свого імені			
<ul style="list-style-type: none"> ▶ <i>наявність скриньки скарг</i> ▶ <i>порядок реєстрації та своєчасне направлення скарг (протягом 3-х діб)</i> ▶ <i>ознайомлення з відповідями на відправлену кореспонденцію (протягом доби)</i> 			

Порядок реєстрації та направлення скарг, що не підлягають переглядові (<i>протягом доби</i>)		
Можливість оскаржити рішення адміністрації <ul style="list-style-type: none"> ▶ правоохоронні органи (МВС, СБУ, ДБР, ДПтС) ▶ органи прокуратури ▶ суд ▶ омбудсман 		
Наявність стендів, з інформацією про порядок звернення до компетентних органів та організацій (<i>адреси, номери телефонів гарячих ліній, графіки прийому з особистих питань тощо</i>)		
Особистий прийом начальника установи (<i>наявність графіка, розв'язання питань</i>)		
Проведення розслідувань за зверненнями про порушення прав (<i>зазначається</i>)		

8. Система дисциплінарних стягнень

Дотримання порядку поміщення військовополонених у ДПК	так	ні
Фіксація заходів дисциплінарного впливу на військовополонених (<i>наявність журналу, опитати військовополонених</i>): <ul style="list-style-type: none"> ▶ штраф розміром не більш як 50 відсотків авансу в рахунок грошового забезпечення та оплати за виконання робіт на строк не більше ніж 30 діб; ▶ позбавлення пільг, які надані додатково до тих, які передбачені Женевською конвенцією; ▶ позачергові наряди тривалістю не більше ніж дві години на день; ▶ арешт 		

Кількість випадків поміщення (<i>порівняти за 2 р.</i>) ▶ в ДПК		
Застосування непередбачених законодавством методів та заходів покарання (<i>вказується</i>)	так	ні

8.1. Умови тримання засуджених та ув'язнених в ДПК

Критерій оцінення	ДПК
Кількість камер	
Кількість осіб тримається	
Підстава для тримання: постанова начальника табору (особи, яка виконує його обов'язки) або особи, якій начальник табору делегував такі свої повноваження	
Температурний режим (<i>вказується</i>)	
Дотримання норми площі (<i>вказується</i>)	
Вентиляція (<i>стан вказується</i>)	
<i>примусова</i> <i>природна припливна</i> <i>доступ до свіжого повітря</i> <i>доступу нема</i>	
Природне освітлення	
<i>достатнє для читання та писання</i> <i>недостатнє</i> <i>на вікнах жалюзі</i>	
Штучне освітлення: лампи-жарівання	
<i>справне</i> <i>несправне</i>	
Нічне освітлення	
<i>наявне</i> <i>потребує ремонту</i> <i>відсутнє</i>	

Санітарний вузол (стан зазначається)	
<i>задовільний перебуває в антисанітарному стані потребує ремонту відокремлений не відокремлений</i>	
Двори для прогулянок	
кількість дворів для прогулянок <i>кількість одночасного перебування осіб у дворі площа (м²)</i>	
розташування дворів <i>на верхніх поверхах (кількість) на режимній території (кількість)</i>	
перебування утримуваних у дворах:	
▶ <i>час відведений розпорядком дня установи на проведення прогулянки</i>	
▶ <i>кількість персоналу, залученого для виведення ув'язнених на прогулянку</i>	
▶ <i>середній час перебування на свіжому повітрі</i>	
Обладнання прогулянкових дворів	
▶ <i>стіни: гладка цементна суміш виконані «під шубу»</i>	
▶ <i>покрівля від атмосферних опадів: є (1/3 площі двору) відсутній потребує ремонту</i>	
▶ <i>доступ до свіжого повітря</i>	
▶ <i>наявність стоку води</i>	
▶ <i>місця (лави) для сидіння</i>	
▶ <i>приладдя для занять фізичними вправами: бруси перекладина тенісний стіл баскетбольне кільце (інше зазначається)</i>	
Умови, що негативно впливають на проведення прогулянки <i>(зазначається)</i>	

9. Контакти із зовнішнім світом (ст. 8 ЄКПЛ)

Органи місцевої влади та громадські організації		
Віддаленість установи від обласного / районного центру (вказати відстань, км; проблемні питання)		
Взаємодія з громадськими організаціями, зокрема МКХЧ	так	ні
Вказати, які громадські організації контактують із закладом (азначається)		
Доступ до інформації / Бібліотека		
Наявність читальної зали	так	ні
Наявність періодики (газети, журнали)	так	ні
Частота поновлення літератури		
Телефонні розмови		
Доступ до телефона, тривалість розмови	так	ні
Плата за телефонну розмову	платні автомати	безкоштовні автомати
Наявність журналу, де фіксують телефонні розмови (порядок проведення азначається)	так	ні
Побачення		
Наявність кімнат для побачень (кількість азначається)	так	ні
Загальний стан кімнат для побачень	задовільно	незадовільно
Кореспонденція		
Можливість користуватися поштою	задовільно	незадовільно
Забезпеченість папером, конвертами, ручками	задовільно	незадовільно
Дотримання персоналом порядку перегляду змісту листування (які листи і хто перевіряє?)		
Порядок відправки кореспонденції (азначити)		

10. Право на свободу світогляду і віросповідання (ст. 9 ЄКПЛ)

Доступ до богослужіння та релігійних обрядів	так	ні
Наявність місця, часу та інших умов проведення богослужіння, обряду або церемонії	так	ні
Кількість релігійних конфесій, які проводять обряди (зазначається):		
Визначений час та графік (у разі необхідності) проведення обрядів		

11. Захист від експлуатації (ст. 4 ЄКПЛ)

Наявність виробничих майстерень (зазначається):	так	ні
1. 2. 3. 4. 5.		
Порядок залучення військовополонених до праці в майстерні		
Відповідність кількості виведених на роботу військовополонених до змінного завдання та наявних виробничих потужностей		
Індивідуалізація залучення військовополонених до праці (враховується стать, вік, працездатність, стан здоров'я, спеціальність)		
Ознайомлення військовополонених з технікою безпеки під час експлуатації устаткування та правилами охорони праці (проведення інструктажів, ведення журналів)		

Доведення до військовополонених норм виробітку (змінних завдань) та оплати праці (наявність обладнаних інформаційних куточків)			
Тривалість робочої зміни	Від ____ до ____ год		
Нарахування заробітку, оплата праці (не менше ніж чверть швейцарського франка за повний робочий день)			
<ul style="list-style-type: none"> ▶ у нічний ▶ понаднормовий час ▶ вихідні дні 			
Відрахування із заробітку			
<ul style="list-style-type: none"> ▶ дисциплінарне стягнення ▶ пошкодження майна 			
Залучення військовополонених до робіт з благоустрою			
<ul style="list-style-type: none"> ▶ наявність та дотримання графіка ▶ тривалість (час) залучення до безоплатних робіт (не більше ніж 2 год) 			

12. Дотримання права на належну медичну допомогу (ст. 3 ЕКПЛ)

Медичний огляд (КДіР)			
Медичне обстеження осіб, які прибули до установи	так	вибірково	ні
Зазначається, які саме категорії новоприбулих проходять медичний огляд (хворі на вигляд; на прохання, за скаргою, усі без винятку тощо)			
Присутність осіб у приміщенні під час медичного огляду	інші військовополонені	медичні працівники	конвой

<p>Порядок проведення первинного огляду новоприбулих <i>Антропометричні дослідження, збір даних, об'єктивне обстеження лікаря, лабораторне дослідження (аналіз сечі, крові на РВ)</i></p>		
<p>Умови в кімнаті лікарського прийому</p>		
<ul style="list-style-type: none"> ▶ санітарно-гігієнічний стан ▶ провітрювання ▶ освітлення ▶ температурний режим тощо 		
<p>Наявність інфекційного ізолятора</p>		
<ul style="list-style-type: none"> ▶ кількість осіб тримається ▶ кількість ліжок ▶ підстави приміщення (<i>вказується хвороба, з якою особу розміщують окремо від інших</i>) 		
<p>Наявність ізолятора для осіб з психічними розладами</p>		
<ul style="list-style-type: none"> ▶ кількість осіб тримається ▶ кількість ліжок ▶ підстави приміщення (<i>висновок спеціальної лікарської комісії</i>) ▶ застосування м'якої фіксації (<i>підстави, порядок застосування</i>) ▶ специфіка обладнання приміщення (<i>вказується</i>) 		

14. Дотримання прав людей з інвалідністю, ВІЛ / СНІДом, інших вразливих категорій (ст. 3, 8 чи 14 ЕКПЛ)

Особливості умов тримання		
<p>Доступність будівлі / будівель для малорухомих груп підопічних <i>(пандус з нахилом не більше ніж 1:12. Ширина пандуса повинна бути не менше ніж 1,2 м за одnobічного руху й не менше ніж 1,8 м — за двобічного. На початку і кінці пандуса слід передбачати горизонтальні площадки завдовжки не менше ніж 1,5 м)</i></p>	так	ні

Наявність у санітарних вузлах спеціальних умов для засуджених з особливими потребами (ДБН В.2.2-9 і ДБН В.2.2-17)		
Наявність засобів малої механізації відповідно до індивідуальної програми реабілітації інваліда <ul style="list-style-type: none">▶ візки▶ приліжкові столи,▶ санітарні стільці▶ милиці▶ ходунки тощо		

ДОДАТОК 5

Нормативно-правові акти, що визначають права осіб, які утримуються в місці несвободи та регулюють діяльність закладу

1. Конституція України, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Кримінально-виконавчий кодекс України, в редакції 19.01.2024 року, <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1129-15#Text>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України, в редакції 01.01.2024 року, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
4. Кримінальний кодекс України, в редакції 01.01.2024 року, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
5. Наказ Міністерства юстиції України від 28.08.2018 року № 2823/5 «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань», із останніми змінами від 13.02.2024 року, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1010-18#Text>.
6. Наказ Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5 «Про затвердження Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах», із останніми змінами від 27.07.2022 року, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0947-12#Text>.
7. Наказ Міністерства юстиції України від 07.09.2023 № 3204/5 «Про внесення змін до наказу Міністерства юстиції України від 26 червня 2018 року № 2025/5» щодо «Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю у слідчих ізоляторах, виправних та виховних колоніях Державної кримінально-виконавчої служби України», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1594-23#Text>, та «Переліку технічних засобів нагляду і контролю, що використовуються у слідчих ізоляторах, виправних та виховних колоніях Державної кримінально-виконавчої служби України», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1593-23#Text>, та «Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю у виправних та виховних колоніях Державної кримінально-виконавчої служби України», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0766-18#n153>.
8. Наказ Міністерства юстиції України від 26.05.2021 № 1848/5 «Про затвердження Порядку подання до Офісу Президента України ма-

- теріалів за клопотаннями про помилування засуджених та виконання указів Президента України про помилування», з останніми змінами від 13.09.2021 (остання редакція від 28.03.2024), <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0700-21#Text>.
9. Указ Президента України «Про Положення про порядок здійснення помилування», з останніми змінами від 22.12.2023, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223/2015#n9>.
 10. Наказ Міністерства юстиції України від 12.03.2015 № 356/5 «Про затвердження Порядку проведення службових розслідувань у Державній кримінально-виконавчій службі України», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0295-15#Text>.
 11. Наказ Міністерства юстиції України від 22.11.2011 № 3361/5 «Про затвердження інструкції про порядок надання засудженим короточасних виїздів за межі установ виконання покарання», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1372-11#Text>.
 12. Постанова Кабінету Міністрів України від 05 квітня 2022 р. № 413 «Про затвердження Порядку тримання військовополонених», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-%D0%BF#n23>.
 13. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2022 р. № 721 «Про затвердження Порядку здійснення заходів щодо поводження з військовополоненими в особливий період», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/721-2022-%D0%BF#n13>.
 14. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2022 р. № 698 «Деякі питання забезпечення вилучення, передачі та репатріації тіл (останків) осіб, загиблих (померлих) у зв'язку із збройною агресією проти України», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-2022-%D0%BF#n18>.
 15. Постанова Кабінету Міністрів України від 07.11.2018 року № 934 «Про затвердження Порядку проведення обов'язкової евакуації окремих категорій населення в разі введення правового режиму воєнного стану», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/934-2018-%D0%BF#n8>.
 16. Постанова КМУ від 08.10.2022 року № 1149 «Про внесення змін до Порядку оптимізації діяльності слідчих ізоляторів, установ виконання покарань та підприємств установ виконання покарань», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1149-2022-%D0%BF#Text>.
 17. Наказ Офісу Генерального прокурора від 29.12.2021 року № 400 «Про організацію діяльності прокурорів з протидії порушенням

- прав людини у правоохоронній та пенітенціарній сферах», <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0400905-21#Text>.
18. Угода між Урядом України та Управлінням Верховного комісара ООН з прав людини про розміщення короткотермінової моніторингової місії ООН з прав людини в Україні, в редакції від 16.07.2015 про доступ до в'язниць, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-14#Text.
 19. Марракеський договір про полегшення доступу сліпих, осіб з порушеннями зору або іншими обмеженнями з причин інвалідності сприймати друковану інформацію до опублікованих творів, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001-13#Text.
 20. Справа «Яковлев проти України» (Заява № 42010/18), остаточне 08.03.2023, [ст. 3](#) (матеріальний аспект): нелюдське та таке, що принижує гідність, поводження; примусове годування ув'язненого, який оголосив голодування на знак протесту проти поводження у виправній колонії, піддало його надмірному фізичному впливу та болю; непереконливо доведено існування необхідності застосування примусового годування з медичних міркувань; недостатні процесуальні гарантії у зв'язку з відсутністю законодавчого регулювання та неефективністю судового контролю; реагування держави на протести обмежувалося примусовим годуванням ув'язнених; для належного розгляду та врегулювання ситуації важливі розслідування ключових причин протестів ув'язнених і забезпечення обґрунтованої відповіді на їхні скарги, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_i53#Text.
 21. Справа «Станіслав Луценко проти України (№ 2)» (Заява № 483/10), від 18.12.2022, [ст. 8](#): приватне життя • відсутність законних підстав для накладення дисциплінарних стягнень, які призвели до встановлення суворішого режиму ув'язнення та неодноразових переведень між колоніями, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_h60#Text.
 22. Справа «Сілі проти України» (Заява № 42903/14) від 08.10.2021, [ст. 3](#) (матеріальний аспект): таке, що принижує гідність, поводження; неналежні побутові умови тримання у виправній колонії, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_g46#Text.
 23. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_068#Text

24. Протокол 1 до Європейської конвенції про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_057#Text.
25. Європейські пенітенціарні правила (Рекомендація № R (2006)2 Комітету міністрів держав-учасниць), Прийнято Комітетом міністрів 11 січня 2006 року на 952-й зустрічі заступників міністрів, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032#Text.
26. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text.

ДОДАТОК 6

Рекомендації щодо заповнення звіту

I. Вступ

1.1. За результатами проведення відвідування повинен бути підготовлений звіт, у якому відображають інформацію про:

- ▶ найменування місця несвободи;
- ▶ склад групи НПМ;
- ▶ попередні зауваження.

1.2. Звіт формує керівник групи НПМ на підставі інформації та матеріалів, що надали всі члени групи НПМ.

II. Факти, виявлені під час відвідування

2.1. Висвітлюються виявлені порушення та недоліки із зазначенням норми міжнародного та/або національного законодавства, опис виявлених порушень, їх наслідки, підтверджувальні документи, матеріали, результати опитування (фото) або інша додаткова інформація (із зазначенням порушеного права та порядковим номером).

Катування та інші форми жорстокого поводження

1. _____
2. _____
3. _____

Порушення прав на _____

4. _____
5. _____
6. _____

III. Рекомендації

1. _____.
2. _____.
3. _____.

До звіту подаються такі документи та матеріали:

ДОДАТОК

Керівник групи НПМ

(посада)

(підпис)

(ПаП.)

Додаток до Звіту

**Уповноваженому
Верховної Ради України
з прав людини
Дмитру ЛУБІНЦЮ**

Прізвище, ім'я, по батькові

Правовий статус, посада

Найменування місця несвободи

Адреса, контактний номер телефона

ПОЯСНЕННЯ

Зміст частини 1 статті 63 Конституції України про те, що особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом, мені зрозумілий.

Мені роз'яснено, що відповідно до ч. 3 ст. 19–1 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» опитування осіб, які перебувають у місцях несвободи, з метою отримання інформації стосовно поводження з цими особами й умов їх тримання, а також опитування інших осіб, які можуть надати таку інформацію, ведеться без третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування.

підпис

Пояснення бажаю давати _____ мовою.

Пояснення _____ (бажаю (не бажаю) давати власноручно.

З приводу поставлених мені питань можу пояснити таке:

Перелік питань:

1. _____
2. _____
3. _____

Відповідь на 1 питання:

Відповідь на 2 питання:

Відповідь на 3 питання:

До пояснень додається (у разі наявності додатків):

1. _____
2. _____

Наприкінці опитування зазначити, вибравши потрібне:

З моїх слів записано вірно, мною прочитано, уточнень, зауважень та доповнень немає.

Написано власноручно, уточнень, зауважень та доповнень немає.

Мною прочитано, викладаю наступні уточнення, зауваження та доповнення:

_____.202_р.

підпис

П.І.Б.

У разі відмови опитуваної особи відповідати на поставлені питання робиться позначка:

Від надання відповідей на поставлені питання відмовився(-лася).

Від підписання наданого пояснення відмовився (-лася).

Опитав учасник групи НПМ

посада

підпис

П. І. Б.

Національний превентивний механізм (НПМ) створено в Україні у 2012 році відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції ООН проти катувань (ФПКПК). Основна ідея НПМ полягає в запровадженні системи регулярних незалежних відвідувань будь-якого місця несвободи з метою запобігання та захисту утримуваних там осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання.

Здійснення функцій НПМ покладено на Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Відвідування місць несвободи відбувається за моделлю «Омбудсмен+»: працівники Офісу Омбудсмена спільно з активістами громадянського суспільства.

В Україні функціонування НПМ забезпечує Департамент з питань реалізації Національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Інформацію про НПМ можна знайти за посиланням:
<https://ombudsman.gov.ua/>

UKR

www.coe.int

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини на континенті. Вона нараховує 46 держав-членів, включно з усіма державами — членами Європейського Союзу. Усі держави — члени Ради Європи приєдналися до Європейської конвенції з прав людини — договору, спрямованому на захист прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за виконанням Конвенції у державах-членах.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE